ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ КОММУНА

1918 ий 1 октябрь годсек лектеш

КПСС Марий обкомын, МАССР Верховный Советын да Министр-влак Советын органышт

№ 22 (18404) | 1990 ий 26 январь, кугарня | Акше 3 ыр

Морко

Чон почын мутланыме

Морко культура дворецыште 116-шо №-ан Куженер национально-территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влак Ю. Н. Алексеев, А. П. Аптуллина, В. А. Ведерников, А. М. Ведерников, В. Г. Власов, Л. М. Овчинников, И. Г. Хлебников, Ю. В. Четышев, Д. Г. Шагиахметов, А. М. Юзыкайн избирательышт дене вашлийыныт.

Доверенный ен-влак кандидат-влакын илыш корнышт дене палдареныт, а кандидат-влак шке программышт дене палымым ыштеныт. Нуно мемнан общество ончылно шогышо проблемылам сайын палат да решатлыме корным темлат. Кажныжын программыже мо дене гынат ойыртемалтеш, но ятыр шотышто/ икгайлыкат уло. Тидыже элнан, калыкнан тачысе да ончыкылык илышышт дене кылдалтын. Ял калыкын условийжым саемдыме шотышто мут поснак чот йонгалтын. Шочмо йылмым, культурым, йӱлам арален кодымо нергенат азапланен ойлымо. Пӱртӱсым аралыме проблемат ӧрдыжеш кодын огыл.

Кандидат-влак избирательыштын йодышыштлан вашештеныт, нунын сугыньыштым колыштыныт.

Погынышо-влак пытартышлан «Рвезылык» ансамбльын концертшым онченыт.

Л. ЯНДАКОВ.

Йошкар-Ола

Пай дене чонгымо

«Марийскмелиораций» ден «Марихолодмаш» объединений-влак Таир ер воктене пырля санаторий-профилакторийым чонген шуктеныт. Тудо чылаже лу гектарат пеле кумдыкым айла.

Канаш да эмлалташ мийыше-влаклан илаш санаторийыште кум корпусым чонгымо. Иктыштыжо кум, кокытыштыжо кок веран пӧлем-влак улыт. Эмлыме корпусышто терапевт, стоматолог, гинеколог да моло специалист терген да эмлаш тӱҥалыт. Тыштак физио да электролечений налаш, массажым ыштыкташ лиеш.

Тазалыкым пеҥгыдемдаш моча, сауна, лечебный физкультурылан зал полшат. Санаторийыште тыгак стадион уло. Тушан футбольный поле, теннис корт, волейбол, баскетбол, городки дене модаш площадка-влак верланеныт.

Кӧ спортлан шӱман огыл гын, клубышто бильярд дене модын але кином ончен кертеш. Ен-влакым пукшаш шӱдӧ веран столовый уло. Кочкышым йонгтыдо цехыште ямдылаш тӱҥалыт.

Санаторий-профилакторий канаш мийыше-влаклан шке омсажым 1 февральыште почеш. Кызытеш тудо канымe база семын каныш кечылаште ышта. Кеҥежым кок тыллан пионер лагерьыш савырна. А август гыч объединенийласе пашаеҥ-влак шке тазалыкыштым пеҥгыдемдаш [illegible]

Л. ТРИШИНА.

«Элегант» ательем Йошкар-Олаште илыше кокла гыч шукынжо палат. Палат веле огыл, шкаланышт кӱлшӧ вургемым ургыктат. Молан лач тышан?

Амал икте гына: ательеште мастар специалист-влак ыштат.

Пӧртыжлан ӱмбал вургемым ургымо цехыште З. Н. Медведеван бригадыж нерген мутым луктын. Маныт, тиде коллективлан кеч-могай заказым [illegible]

Вургемышт каплан келшыше

ТӰРЛӦ ВЕРЕ ТӰРЛӦ СӰРЕТ

Оршанка районысо южо озанлыкыште мландым ӱяҥдышаш верч огыт тырше

КРУПСКАЯ лӱмеш колхозысо пасу пашаеҥ-влак погрузчик укелан кӧра ончычсо ийлаште нурыш органический ӱяҥдышым ситышым луктын кертын огытыл.

Тений сӱрет вашталтын. Колхозлан ойырымо погрузчикым Медведево ремпредприятийыште куатле Т-150 трактореш пижыктеныт. Верысе ӱяҥдышым шупшыкташ механизироватлыме отрядым ыштыме. Тушко куд МТЗ-80 тракторым ушымо. Нуным механизатор-влак В. А. Суслов, С. И. Поляков, А. Я. Иванов, А. А. Игнатьев, А. А. Лужбеляев да Ю. Н. Соколов виктарат. Кажныже лу километр нарे торашке верланыше пасушко кече еда коло-коло вич тонн ӱяҥдышым шупшыкта.

Кызыт отряд Лужбеляк ялысе тӱкан шолдыра вольыкым ашныме ферма гыч терысым луктеш. Погрузчик дене ӱяҥдышым тележкыш А. А. Иванов опта. А бульдозерист А. П. Бурманов ДТ-75 трактор дене терысым ик ораш чумыра. Коктынат кугу опытан механизатор улыт, йолташышт ора ыныш шого маныт тыршат.

Отряд уларле пятимесячник жапыште кум тӱжем тонн органикым лукшаш гын, уже 2700 тонным луктын. Колхозлан тыгак районысо агрохимик ден мелиоратор-влак полшаш тӱҥалыт. Нуно тышке латкок тӱжем тонным лукшаш улыт.

Шкетан лӱмеш колхозыштат мландылан ешартыш вийым пуышаш верч сай озасемын тыршат. Тыште механизатор-влак В. Э. Топтыгин ден И. И. Тихонов поснак чулымын тыршат.

«Прожектор» совхозышто паша рӱж кая. Тыштат мехотрядым ыштыме. Тудлан кечаш, лу кечаш да тылзаш заданийым палемдыме. Поснак ойыртемалтше-влакым материально да морально кумылангдыман мерым рашемдыме. В. В. Кузнецов, В. В. Зонов да И. И. Шубдаров сменысе нормым эрсак эртарен шуктат.

Но южо озанлыкыште вес сӱретым ужаш лиеш. Теве «Чирки» колхозышто тиде пашашке кызытат ушнен огытыл. «Маяк», Киров лӱмеш, Горький лӱмеш колхозлаште да «Колос» совхозышто пасум ӱяҥдыме паша але кӱлеш вийым налын шуктен огыл. Нине озанлыклаште график деч ятырлан почеш кодыныт.

Мланде пашаеҥ-влакын партнерышт кокла гыч «Марийскмелиораций» объединенийысе ныльмше номеран Оршанка мехколонна веле график почеш тырша. Тудо чылаже нылле ныл тӱжем тонн органикым лукшаш гын, лучко тӱжем тонным шупшыктен. Райагропромхимий («Оршанскагрокоопземпром» кооператив) але [illegible] Медведево МПРЭО-н Оршанкысе отрядшат график деч ятырлан почеш кодыныт. Район мучко пятимесячник жапыште 960 тӱжем тонн органикым шупшыкташ кӱлеш гын, але график ок шукталт.

Я. ЯНСУБАЕВ.

ЛУДШО

увертара, шылтала, темла

Илыме верыштат кӱлеш

ПАРТОРГАНИЗАЦИЙ-ВЛАК кызыт озанлык йодыш-влакым решитлыме деч кораҥаш тӱҥалыныт, утларакше политкечылан вниманийым ойырат, тӱҥ верыш айдемым шындат. **Но адакат илыме верыште ыштыме паша нерген мондат.** Мый чыла сомылым коммунист-производственник ӱмбаке кусарыме нерген ом ойло. Кеч-могай кугу пӧртыштат тудын семын шонышо ен-влак шукын улыт, нунылан примерым ончыктен, виктарен гына моштыман. Тидлан, **мыйын шонымашке, культура дворец, ЖКО, ЖЭУ пелен илыме верлаште территориальный парторганизацийым ышташ да тудлан цеховый парторганизаций правам пуаш кӱлеш.** Тушко шке микрорайонышт пашам ышташ кумылан пенсионер-производственник-влакым учетыш шогалтыман. Тидыже илыме верыштат партийный влиянийым ышташ полша ыле. Территориальный ден производственный ячейка-влакын кылышт пеҥгыдемеш, идеологический пашалан вуйын шогышо цеховый парторганизаций-влакын сомылыштым куштылемда да коммунист-влак коклаште мер пашам пелытым кажныжын моштымашыжым, кертмыжым да кумылжым шотыш налын шеледаш полша.

Э. АНТИПОВ,
КПСС член; пашан ветеранже.

Йошкар-Ола.

Пырля каҥашыме

ПЫТАРТЫШ жапыште мемнан «Казанский» совхозысо партком открытый партийный погынымашым утларак эртараш тӱҥалын. Тидыже сай пайдам пуа. **Вет партийный организацийын мо верч тургыжланымыжым коммунист-влак веле огыл, беспартийный-влакат пален налыт, ушо ситыдымашым кораҥдаш полшен кертыт.** Шукерте огыл эртыше погынымашке паша дисциплиным пеҥгыдемдыме нерген кугу мутланымаш лие. Тушто паша кечым амал деч посна кодышо-влакым чотак шылталыме да ончыкыжым дисциплиным пеҥгыдемдыме шотышто мерым палемдыме.

А. КОНАКОВ,
селькор.

Шернур район.

Газетлан тау

ШКЕЖЕ Параньга районысо Олор ялыште илыше пенсионерка Марфа Алексеевна Виноградова улам. Мыланем кудло кок ий эртен, фермыште ыштем. **«Марий коммуным», «Ончыко» журналым 1960 ий гыч чарныде лудам. Журналын ик номержымат йомдарен омыл.** Ялыште спектакльым шындаш тӱҥалыт гын, самырык-влак пьесым мый декем йодаш толыт. Шукерте огыл Олор культура пӧртыштӧ «Оръеҥ мелна» спектакльым ончыктышт. Пьеса текстым уэш пуышым.

Кодшо ий 31 декабрьысе номерыште ондак яллаште, ӱдырсий, шорыкйол кузе эртыме нерген В. Яналовын каласкалымыжым йывыртен лудын лектым. Тунамак рвезе жапем шарналтышым. Чынак, куанже мочол ыле! Газет пеш поро пашам шуктен. Тудым умбакыжат шуяш уто огыл. **Ончычсо йӱлала нерген самырык-влаклан ушештарыме дене нимо осалжат ок лий.**

«Марий коммунышто» икана мыйын возымем лектын да тидлан куд ияш йоча гай куаненам ыле. Пеш кугу тау полшымыланда. Йывыртымем дене тудо номержым Волгоградский областьыш эсогыл ӱдыремлан колтенам.

Тыге серымемжылан воштылынжак ида колто. Мый вет, шонгыеҥ, шонымем гына чон почын возалтышым.

М. ВИНОГРАДОВА.

Параньга район.

Келшен илымаш — кугу вий

УДМУРТИЙЫСЕ Карагал район — шуко национальностян кундем. Тыште чыланат икте-весышт дене келшен илат. Руш, марий, одо, татар-влак ала-кунамак толыныт гынат, нунын коклаште нимогай сырымаш, ала-мом тавалымаш уке.

Теве ик январь кечын Пыргында ялысе чапле культура пӧртыштӧ **«Келшен илымаш — кугу вий» пайрем эртаралте.** Тышке районысо 11 колхоз, совхоз, предприятий да учреждений гыч илалше-влакат, самырыкшат шукын толыныт ыле.

Пайрем — пайремак. Ласкан, тидын годымак веселан мутланымаш. Пырдыжлаште — илышна нерген лозунг, плакат, транспарант-влак. Тыштак — книга-влак, совет писатель-влакын произведенийышт. А верысе школышто тунемше-влак талантым ончыктышашлан сӱретыштым конденыт. Тӱрлӧ калыкын илыш-йӱлаж дене палдарыше, шке кид дене ыштыме ӱзгар-влак. **Уна-влакым марий вургемым чийыше мотор ӱдырамаш-влак марий кочкыш дене сийленыт. Коман мелна, полан когыльо, пура да молат.**

Концерт деч посна могай пайрем? Икте-весе дене палыме лиймек, икте-весым шокшын саламлымек, сценыш «Ныргындыш сем» фольклорный калык ансамбль, «Русская песня» калык хор, ялысе художественный самодеятельностьын кружокшо лектыныт. Репертуар — онгай деч онгай, санденак погынышо-влак кажне номерым совым кырен вашлийыныт.

Ижевск гыч ученый М. Г. Иванова удмурт калыкын историйже нерген каласкален, а калык поэт Олег Поскребышев возымо почеламутшо-влакым лудын. **Ала Йошкар-Ола гычат уна-влак лийыт манын вучышна, но нигӧ ыш тол.**

Иза-шольыла, ака-шӱжарла тыгай вашлиймаш ончыкыжат эртаралташ тӱҥалеш.

Р. ТОКМУРЗИН.

Удмурт АССР.

Республикын наградыже

СОВЕТ да озанлык органлаште пашам шуко ий сайын ыштымылан Марий АССР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 25 январьысе Указше почеш Курык марий районный Совет калык депутат-влак [illegible] исполкомын социальный обеспечений отделжым вуйлатыше Алексей Павлович **Ермошиным** Марий АССР Верховный Совет Президиумын Почетный грамотыж дене наградитлыме.

Заседаний лийын

24 январьыште РСФСР Верховный Совет Президиумын заседанийже лийын. Тушто РСФСР-ын да РСФСР-ысе автономный республика-влакын калык депутатыштым, РСФСР-ысе калык депутат-влакын верысе Советыштын калык депутатыштым сайлаш ямдылалтме нерген йодышым ончымо.

Тыге палемдыме: Российский Федерацийыште сайлаш ямдылалтмаш демократлаш шулышеш эрта. Кажгыйн [illegible]

ОКРУЖНОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ

...физкультурылан зал полшат. Санаторийыште тыгак стадион уло. Тушан футбольный поле, теннис корт, волейбол, баскетбол, городки дене модаш площадка-влак верланеныт.

Кӧ спортлан шӱман огыл гын, клубышто бильярд дене модын але кином ончен кертеш. Еҥ-влакым пукшаш шӱдӧ веран столовый уло. Кочкышым йоҥгыдо цехыште ямдылаш тӱҥалыт.

Санаторий-профилакторий капаш мийыше-влаклан ...

тӱҥалыт.

Л. ТРИШИНА.

...мым, культурым, йӱлам аралаш кодымо нергенат ойлымо. Пӱртӱсым аралыме проблемат ӧрдыжеш кодын огыл.

Кандидат-влак избирательыштын йодышыштлан вашештеныт, нуным сулыштымым колыштыныт.

Погынышо-влак пытартыштлан «Рвезылык» ансамбльын концертым ончышт...

Л. ЯНДАКОВ.

...терысым луктеш. Погрузчик дене ӱягтышым теле кыш А. А. Иванов опта. А бульдозерист А. И. Бурманов ДТ-75 трактор дене терысым ик орааш чумыра. Коктынат кугу опытан механизатор улыт, йолташышт ала ынышт шого машин тыршат.

Отряд ударле пятимесячник жапыште кум тӱжем ... гын, уже 2700 тонным шупшыктен. Колхозлан тыгак районысо агрохимик ден мелиоратор-влак полшаш тӱҥалыт. Нуно тышке латкок тӱжем тонным лукшаш улыт.

Шкетан лӱмеш колхозыштат мландылан ешартыш вийым пуышаш верч сай оза...

...почеш кодыныт.

Мланде пашаеҥ-влакын партнерышт икала гыч «Марийсельмелиораций» объединенийысе кылымше номеран Оршанка мехколонна веле график почеш тырша. Тудо чылаже ылле ныл тӱжем тонн органикым лукшаш гын, лучко тӱжем тонным шупшыктен. Райагропромхимий («Оршанскагропоонябром» кооператив) але шагал ыштен. Тыгак ремтехпредприятийын, Медведево МПРЭО-н Оршанкысе отрядшат график деч ятырлан почеш кодыныт. Район мучко пятимесячник жапыште 960 тӱжем тонн органикым шупшыкташ кӱлеш гын, але график ок шуктал.

Я. ЯНСУБАЕВ.

...тем, «Марий коммуна», «Ончыко» журналым 1960 ий гыч чарныде лудам. Журналын ик номержымат йомдарен омыл. Ялыште спектакльым шындаш тӱҥалыт гын, самырык-влак пьесым мый декем йодаш толыт. Шукерте огыл Олор культура пӧртыштӧ «Орьеҥ мелна» спектакльым ончыктышт. Пьеса текстым уэш пуышым.

...заскален, а калык поэт Олег Поскребышев возымо почеламутшо-влакым лудын. Ала Йошкар-Ола гычат ужа-влак лийыт манын вучышна, но нигӧ ыш тол.

Иза-шольыла, ака-шӱжарла тыгай вашлийман ончыкыжат эрвен шуктен тӱҥалеш.

Удмурт АССР.

Р. ТОКМУРЗИН.

Вургемышт каплан келшыше

«Элегант» ательем Йошкар-Олаште илыше кокла гыч шукынжо палат. Палат веле огыл, шкеньышт кӱлшӧ вургемымат ургыктат. Молан лач тышан?

Амал икте гына: ательеште мастар специалист-влак ыштат.

Пӧръеҥлан ӱмбал вургемым ургымо цехыште З. Н. Медведеван бригадыж нерген мутым лукташ. Маньыч: тиде коллективлан кеч-могай заказым ӱшанаш лиеш.

Тидлан ӧраш ок перне, очыни. Вургем ургымо пашаште бригадир шкеже 37 ий годсек тырша, икымше классан мастер марте кушкын. Г. Кошкина, Н. Мочалова, И. Шатунова да молат кудымшо разрядан ургызо улыт. А. Тихонов — икымше классан мастер.

И. РЕЧКИН.

Снимкылаште: Г. Кошкина вургемым урга; бригадир З. Медведева ден Н. Мочалова эше ик заказым налыныт.

Авторын фотожо.

Марий Турек

„Райкомын кечыже“—ялыште

Партий райком аппаратын ответственный пашаеҥже-влак «Райкомын кечыжым» эртараш шукерте огыл «За мир» совхозыш миеныт.

Икымше вашлиймаш совхозысо парткомышто лийын. Тыште моло вере вашлиймашым эртарыме радамым рашемдыме. А ончылно нуным цеховой парторганизаций ден партгруппылаште паша, совхозысо пашазе-влак дене вашлийын мутланымаш вучен. Тыгак изи яллаште лияш, тушеч райкомыш пурышо серыш ден йодмашым ончаш кӱлын.

Райком секретарь, отдел вуйлатыше да инструктор-влак вольык ончышо-влак дене вашлийыныт, бригадылашке, медпунктыш, йоча садыш, калыкым обслуживатлыме верлашке, культура пӧртыш миен коштыныт. Тидын годым пашазе, сарын да пашан ветеранже-влакын паша да илыш условийышт дене палыме лийыныт.

Изи яллаште илыше-влак нунын дек пурен шинчаваш мутланымылан поснак куаненыт. Вашлийме годым йодышат, ой-каҥашат, ӧпке мутат шуко лийын. Южо йодышым вереак рашемдыме. Молыштым вашлиймаш деч вара совхозысо парткомышто эртарыме заседанийыште ончымо, кӱлеш пунчалым пидме.

Р. ШИХАЛЕЕВА.

Республикын наградыже

СОВЕТ да озанлык органлаште пашам шуко ий сайын ыштымылан Марий АССР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 25 январьысе Указше почеш калык депутат-влак Курык марий районный Совет исполкомын социальный обеспечений отделжым вуйлатыше Алексей Павлович **Ермошиным** Марий АССР Верховный Совет Президиумын Почетный грамотыж дене наградитлыме.

1990 ий 4 март САЙЛЫМЕ КЕЧЕ

ОКРУЖНОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ КОМИССИЙЛАШТЕ

Кандидатлан регистрироватлыме

ОКРУЖНОЙ избирательный комиссий-влак Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидатлан тыгай еҥ-влакым регистрироватлыме нерген увертареныт:

63-шо №-ан Матросовский избирательный округышто

Юрий Петрович БАРАНОВЫМ. Тудо 1941 ийыште шочын, «Волжскагрокоопживпром» кооперативын управляющийжылан ышта, КПСС член, Волжск олаште ила;

Валентина Филипповна ЧУБАРОВАМ. Тудо 1938 ийыште шочын, Волжский ДСК-ште отделочный паша потокын начальникшылан ышта, КПСС член, Волжск олаште ила.

82-шо №-ан Козьмодемьянский избирательный округышто

Николай Васильевич ДОБРЫШЕВЫМ. Тудо 1939 ийыште шочын, «Копир» заводын директоржылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Могомедбек Матаэлумович КУРАЕВЫМ. Тудо 1953 ийыште шочын, Курык марий РОВД начальникын заместительжылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Владимир Николаевич МЕДВЕДЕВЫМ. Тудо 1952 ийыште шочын, Марий АССР верысе промышленность территориальный производственный объединенийын тӱҥ инженержылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Иван Васильевич СИЗИНЦЕВЫМ. Тудо 1940 ийыште шочын, автотранспорт предприятий директорын заместительжылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила.

83-шо №-ан Волжский избирательный округышто

Леонид Михайлович БАГРОВЫМ. Тудо 1934 ийыште шочын, Курык марий связь узелысе икымше номеран линейно-технический участкын начальникшылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Александр Леонидович ДАВЫДОВЫМ. Тудо 1937 ийыште шочын, КПСС Курык марий райком пелен партийный комиссий председательлан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Зинаида Львовна НИКИФОРОВАМ. Тудо 1945 ийыште шочын, Курык марий райисполкомысо калык образований отделын методистшылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Станислав Николаевич СИВКОВЫМ. Тудо 1932 ийыште шочын, Козьмодемьянский горисполкомын калык образований отделжым вуйлатышылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила.

90-шо №-ан Чакмарий избирательный округышто

Ипполит Яковлевич ДМИТРИЕВЫМ. Тудо 1951 ийыште шочын, калык депутат-влак Чакмарий сельский Совет исполкомын председательжылан ышта, беспартийный, Звенигово районысо Пӱнчылӱвал ялыште ила;

Виталий Яковлевич НИКОЛЬСКИЙЫМ. Тудо 1947 ийыште шочын, Звенигово район, Ленин лӱмеш совхозын директоржылан ышта, КПСС член, Звенигово олаште ила.

92-шо №-ан Красногорский избирательный округышто

Петр Алексеевич НАРАЕВСКИЙЫМ. Тудо 1935 ийыште шочын, СССР-ын 60-шо идалыкше лӱмеш Красногорский автофургон комбинат директорын заместительжылан ышта, КПСС член, Звенигово районысо Красногорский поселкышто ила.

93-шо №-ан Лесопарковый избирательный округышто

Николай Михайлович ГУБИНЫМ. Тудо 1934 ийыште шочын, КПСС Марий обкомын секретарьжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

100-шӧ №-ан Кумья избирательный округышто

Григорий Андреевич ПОСИБЕЕВЫМ. Тудо 1935 ийыште шочын, КПСС Марий обкомын первый секретарьжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Геннадий Алексеевич СМИРНОВЫМ. Тудо 1964 ийыште шочын, ВЛКСМ Килемар райкомын первый секретарьжылан ышта, КПСС член, Майский поселкышто ила.

102-шо №-ан Тумньымучаш избирательный округышто

Ион Александрович СВЕЧНИКОВЫМ. Тудо 1931 ийыште шочын, Куженер район, Ленин лӱмеш колхозын председательжылан ышта, КПСС член, Нурсола ялыште ила;

Игорь Константинович ФОМИНЫХЫМ. Тудо 1957 ийыште шочын, «Куженерский» совхозын директоржылан ышта, КПСС член, Куженер поселкышто ила.

104-ше №-ан Юледӱр избирательный округышто

Альберт Васильевич АЛЕКСЕЕВЫМ. Тудо 1956 ийыште шочын, Куженер районысо «Знамя» колхозын председательжылан ышта, КПСС член, Руш Шой селаште ила;

Геннадий Михайлович ИВАНОВЫМ. Тудо 1953 ийыште шочын, калык депутат-влак Куженер районный Совет исполкомын председательжылан ышта, КПСС член, Куженер поселкышто ила;

Ирина Владимировна МЕТЕЛЬСКАЯМ. Тудо 1963 ийыште шочын, Куженер районысо Юледӱр участковый больницын тӱҥ врачшылан ышта, ВЛКСМ член, Юледӱр селаште ила.

108-ше №-ан Тат-Китне избирательный округышто

Лидия Ивановна ИВАНОВАМ. Тудо 1955 ийыште шочын, Марий Турек район, Ленин лӱмеш колхозышто тӱҥ бухгалтерлан ышта, КПСС член, Марий Турек поселкышто ила;

Асия Шарифулловна ТУХВАТУЛЛИНАМ. Тудо 1960 ийыште шочын, Марий Турек районысо «Красная звезда» совхозышто комсомол организацийын секретарьжылан ышта, КПСС член, Тат-Китне ялыште ила;

Рафаил Шайхутдинович ШИГАПОВЫМ. Тудо 1939 ийыште шочын, калык депутат-влак Марий Турек районный Совет исполкомын председательжылан ышта, КПСС член, Марий Турек поселкышто ила.

144-ше №-ан Алексеевский избирательный округышто

Иван Николаевич ИВАНОВЫМ. Тудо 1952 ийыште шочын, Советский район, Ленин лӱмеш колхозын председательжылан ышта, КПСС член, Кужмарий селаште ила;

Всеволод Иванович ОСИПОВЫМ. Тудо 1938 ийыште шочын, Советский районысо «Алексеевский» госплемзаводын сӧснам ашныме комплексшын начальникшылан ышта, КПСС член, Алексеевский поселкышто ила;

Валериан Григорьевич РАДИКОВЫМ. Тудо 1949 ийыште шочын, Советский районысо «Алексеевский» госплемзаводышто кооперативын председательжылан ышта, КПСС член, Шӱдысола ялыште ила.

Заседаний лийын

24 январьыште РСФСР Верховный Совет Президиумын заседанийже лийын. Тушто РСФСР-ын да РСФСР-ысе автономный республика-влакын калык депутатыштым, РСФСР-ысе калык депутат-влакын верысе Советыштын калык депутатыштым сайлаш ямдылалтме нерген йодышым ончымо.

Тыге палемдыме: Российский Федерацийыште сайлаш ямдылалтмаш демократий шӱлышеш эрта. Каҥашыме годым эше тыге ве рашемын: южо пашаче коллектив, совет ден озанлык орган сайлымашлан ямдылалтме шотышто мероприятийлашке але кӱлеш семын ушнен огытыл.

Пунчалым лукмо да тушто избирательный кампанийын пытартыш этаплаштыже Российский Федерацийысе калык депутат-влакын Советыштын шуктышаш задачыштым палемдыме.

Заседанийыште республикысе государственный илышын моло йодышыжым каҥашыме.

Заседанийым КПСС ЦК Политбюро член, РСФСР Верховный Совет Президиум Председатель В. И. Воротников вӱден.

Комплексын у экипажше

11 февральыште «Мир» орбитальный комплекс ден черетан транспортный корабль чоҥештышаш. 24 январь кастене Звездный городокышто стартыш лекташ ямдылалт шушо космонавт-влакым журналист-влак дене палдареныт.

Икымше экипажыште корабльын командирже Анатолий Соловьев (тудо 1988 ийыште кокымшо советско-болгарский экспедицийыште лийын) ден бортинженер Александр Баландин улыт. Баландин 36 ияш. Московский областьысе Фрязинеш шочын, МВТУ-м тунем пытарен.

Кокымшо экипажым 29 ияш Геннадий Манаков вуйлата. Тудо Оренбургский областьыште шочын, летчик-испытатель паша деч кӱрылтде, Москвасе авиационный институтым тунем пытарен.

Космонавт-влакым ямдылыме центрын начальникше Владимир Шаталов орбитыште шуктышаш программа дене палдарен. «Мир» комплексыш миймек, у экипаж А. Викторенко да А. Серебряков дене пырля кандаш кече пашам ышта. А нунижо Мландыш 19 февральыште пӧртылшаш улыт.

(ТАСС).

1990 ий 4 март—сайлыме кече *1990 ий 4 март—сайлыме кече*

РСФСР КАЛЫК ДЕПУТАТЫШ КАНДИДАТ-ВЛАК

114-ше №-ан Заводской национально-территориальный избирательный округ

АЛЕКСАНДРОВ Владимир Викторович

1964 ийыште Морко поселкышто шочын. Марий. ВЛКСМ член.

1987 ийыште Куйбышевысе медицинский институтын стоматологический факультетшым тунем пытарен. Семеновкысо участковый больницыште пўйым эмлыше врачлан ышта. Комсомол Йошкар-Ола горком член.

— РЕФОРМЫМ илышыш пуртымаште öрын шогымаш да ик велке да вес велке лупшалтмаш калыкын нужна илышыжым шуйдара, — ойла платформыж нерген.— Пашазылан производство средствам пуыман. Власть ик кидыште гын, ончык каяш ок лий. Партийын вуйлатен шогымо рольжым обществыште тудын авторитетше дене ылдаш кўлешлан шотлем.

Рыночный экономикыш кусныпаш верч шогем. Нужная илыше ен-влак вельш утларак мелын лияш кўлмым ончыл верыш луктам. Тазалыкым аралыме пашалан кызытак тенге да валюта дене оксам ойыраш, лишыл жапыштак пўтынь здравоохранениййым пужен ышташ комплексный программым ямдылаш кўлеш. Тидын годым тўнямбалсе опыт шотыш налалташ. Оксам тўлыде эмлалтмаш аралалт кодшо.

Оксам аппаратым шагалемдыме дене муаш лиеш. Тусо пашаен-влаклан шукерте огыл пашадарым кугемдымаш — пыштыкойыштмаш. Сулен налдыме привилегий дене пайдаланымылан мучашым ыштыман. Мафий, шолып экономика ваштареш тавадан шогалаш кўлеш.

Шушаш сайлымашым исполнительный орган-влакым шотдымо ен-влак деч эрыктен кертше Совет-влакым ыштымылан кучылташ кўлеш. У исполком-влакым конкурсный негызеш ыштыман. Властьын органже да аппарат шемерын йодмыжым огыт шукто гын, забастовкым, тидын шотыштак политический забастовкым, эртараш лиймылан шотлем. Тудын лийын кертмыжым законодательно ончаш кўлеш. Тидын годымак забастовка марте шуктышо должностной ен-влакым мут кучаш шогалтыман. Посна печать верч да тудын эрыкше верч шогем.

БЛЮМ Владимир Ильич

1957 ийыште Йошкар-Олаште шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

1979 ийыште А. М. Горький лўмеш Марий политехнический институтым тунем пытарен. Специальностьшо дене радиоинженер. Полупроводник прибор заводышто инженерлан ыштен. конструкторский бюром вуйлатен. 1989 ий гыч «Мейкон» научно-шымлыше институтын секторжым вуйлата. 1984—1988 ийлаште Заводской райсоветын депутатшылан сайлалтын.

— ДЕПУТАТ лийын шуам гын, кертме семын вием калыкын илышыжым саемдымашке виктарем,— палдара платформыж дене.— Депутат-влакын задачыштым тыге умылем: нуно РСФСР-ысе граждан-влакым аралыше закон-влак системым ыштышаш улыт. Республикым виянгдышашлан да правовой государство сайын илен кертшашлан чылажымат ыштышаш верч шогыман. Шке кундемын интересше верч тыршыман.

Совет-влакын властьыштым экономически пентыдемдыман, нунылан поян бюджетым пуыман. Акым, налогым, инвестиций да калык озанлыкым виктарыме моло экономический йöным Совет-влак кидыш кучыктыман. Сатулан ак иземдаш да дефицит пытыман.

Качество шотышто пенгыде закон лийшаш да тудо потребительын правам аралышаш. Проект ден технологийым ямдылыме годым зависитлыдыме экологический экспертиза лийшаш. Эксперт-влак сöрымыштлан мутым кучышаш улыт.

Образованийлан, культурылан, здравоохранениилан оксам ешарен пуаш кўлешлан шотлем. Социальный мероприятий-влаклан ешартыш средствам муаш кўлеш. Тидын шотыштак илыме верым шукырак чонгымылан вниманийым кугун ойырыман. Правоохранительный орган-влаклан пашаштышт наука ден техникын сенгымашыштым кучылташ средствам ситараш да правовой йöным пуаш кўлешлан шотлем.

Партий эртыше да ончыкылык верч общество ончылно мутым куча. Тудо вуйлатен шогымо рольжым мут дене огыл, а паша дене пенгыдемдышаш.

ВИНОКУРОВ Валерий Иванович

1941 ийыште Кировский областьысе кресаньык ешеш шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

М. Горький лўмеш Марий политехнический институтым паша деч кўрылтде тунем пытарен. Радиоинженер. Марий машиностроительный заводышто 31 ий ышта. Наладчик гыч тўналын, чыла йыжыгым эртен. Кызыт «Марий машиностроитель» объединенийын генеральный директоржын первый заместительжылан ышта.

— РСФСР-ын союзный республика-... политический ...

дым национальный традицийым арален кодыман. Шонтыен верч йоча семынак тыршыман.

Обществыште тыршыше чыла енлан кўшнö лектышыш шуаш чыла условийым ышташ темлем. Собственность шотышто рашлык лийшаш. Кеч-могай коллективын лач кок «озаже» — закон ден доходлан налог — лийшаш.

Экологий шотышто зависитлыдыме, тиде пашам сайын пальше экологический экспертиза лийшаш. Государствысе чыла ведомство ындар пўртўс верч тыршышаш. Чодыра материалым шагалрак кучылтмаште мерым ышташ кўлешанлан шотлем.

Социальный илышыште эн ончыч калыклан кочкышым, илыме верым, сатум ситарыме да тўлыман услугым пуымо шотышто программым шуктымашым ончыл верыш луктам.

Шуко йочан еш-влаклан государствын полышыжым ситыдымылан шотлем. ...

ИГОШИН Николай Джитриевич

1942 ийыште Ульяновский область, Новоспасский районысо Репьевка селаш шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

Йошкар-Олаш еш илыш дене кылдалтын толын. А. М. Горький лўмеш Марий политехнический институтым паша деч кўрылтде тунем пытарен. Полупроводник прибор заводышто ыштен. Заводын колтымыж почеш 11-ше №-ан базовый профтехучилищыште директорын заместительжылан ышта. Избиратель-влакын «Гражданский инициатива» неформальный клубыштын совет председательже.

— СОЦИАЛЬНЫЙ иктöрлыкыш шумашым пашаштем ик тўн корнылан шотлаш тўналам,— палдара платформыж дене. — Пашадарым пашам ыштымылан тўлыман. Чыла привилегийым пытарыман. Олаште да ялыште илыше-влак тöр лийшаш улыт. Социально-культурный сферым, образованийым да здравоохранениийым эн ончыч виянгдыман. Предприятий-влаклан тўрыс эрыкым пуымо дене гына сатум ситараш лиеш, шонем. Промышленностьышто пашазе, ял озанлыкыште кресаньык оза лийшаш улыт.

Кажне гражданин тудым арален налын кертыт манын шонен илышаш. Общество ўдырамаш, инвалид да йоча-влак деке отношенийжым вашталтышаш. Мый чыла шотыштат гласность верч шогем.

Проблема-влакым административно-управленческий аппаратым чотак шагалемдыме, шерге проект-влакым ыштымым чарныме, научно-технический прогрессым писемдыме, озадымылыкым пытарыме дене гына решитлаш лиеш. Партийный аппаратын да министерство ден ведомство-влакын темден шогымо властьыштым пытараш кўлеш. Радикальный политический, экономический да правовой реформым шуйкалыде илышыш пуртымо дене веле ме кризис гыч лектын кертына.

Депутат лийын шуам гын, пашаштем тўнглан калыкын шонымашыжлан эгертымым шотлем.

КНЯЗЕВ Леонид Васильевич

1943 ийыште Горьковский область, Больше-Мурашкинский районысо Лунево ялеш шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

Пашам кумло ий утла ончыч ышташ тўналын. М. Горький лўмеш Марий политехнический институтым, КПСС ЦК-н Горький оласе Высший партийный школжым тунем пытарен, КПСС обкомын инструкторжылан ыштен. Партий да озанлык пашаште кугу школым эртен. Вич ий вургем ургымо «Труженица» фабрикым вуйлата.

— ДЕПУТАТЫН пашаштыже тўнглан шке позицийын чын улмыжлан ўшанымашым шотлем, — ойла Л. В. Князев. — Чыла йодышым — посна енгыным, региональныйым, пўтынь Российыным — совесть кўштымö почеш решитлыман. Чыла кўкшытыштö шогышо Совет-влак ола ден ялысе калыклан тўрлö сатум ситарымаште пенгыдылыкым ончыктышаш улыт. Пашам тыршен ыштыме дене гына калыкын каргыме черетым пытараш лиеш. Сöрымö дене магазинласе шöрлык-влак огыт тем.

Республикысе правительство яллаште цех, фабрика ден завод-влакым верандышаш верч тыршышаш. Тыге оласе проблемым решатлаш куштылгырак лиеш.

Ўдырамаш ден йоча, инвалид ден черле, шонгыен ден пенсионер-влаклан вниманийым шукырак ойыраш кўлеш.

Аренда — кеч-могай коллективыште шуко проблемым корандаш полшышо йöн. Но тудым кўшнö шогышо орган-влакын темдымышт деч утараш кўлеш. РСФСР-ысе куштылго промышленностьышто пўтынь структурым вашталташ кўлешанлан шотлем. Ик структура лийшаш: конструкторский бюро, переработка да материально-технический снабжений орган-влак да торговля. Моло йыжыг—уто.

Калык промыселым угыч нöлталшаш верч шогем. Илышын чыла сферыжым полиризироватлымашым калык ваштареш виктарыме семын аклем. Аппаратын властьшым огына сўмырö гын, перестройкылан мучаш лиеш. Избиратель-влакын наказыштым пашаштем тўнглан шотлаш тўналам.

КРАСНОВ Анатолий Васильевич

1928 ийыште Морко районысо Йошкарэнгер ялеш шочын. Марий, КПСС член, высший образованиян, философий наука кандидат.

Латныл ияш пашам тўналын, избач, колхозын счетоводшо, ВЛКСМ райкомын инструкторжо лийын, Йошкар-Оласе культпросветучилищым да Москвасе государственный культура институтым отличий дене тунем пытарен. Партий Марий обкомын идеологический отделжым вуйлатышын заместительжылан, Марий АССР культура министрлан ыштен. 1974 ий-...

кугу вийым ушаш шонем, — палдара платформыж дене. — Культпросветучилище-влакын базышт начар, театр ден концертный организаций-влаклан мо кодшыко веле логалеш. Енгын культурыжым виянгдымаште образований тўнглан шотлалтеш. Тыштат проблема шуко. Тыште перестройка начарын кая. Вуз-влак пеш нужнаенгыныт. Нуно Российысе ведомство-влак кидыште улыт, нунышт пеш шагал полшат. Тиде йодышым тура шындаш шонем.

Пенсионер-влакын илыш-йўлаштмыйым утыр тургыжландара. Пенсийым шагал налше шонгыен шуко. Шкет ен-влаклан интернат пöрт огеш сите, улшышт нерген поро мутым ойлаш ок лий. Нелылык гыч лекташ йöн уло, тудым калык шке муын. Южо предприятий ден организаций, колхоз ден совхоз-влак пенсийым пашадар кугыт мар-...

МОЧАЛОВ Геннадий Сергеевич

1951 ийыште Звенигово районысо Таир чодыра участкыште шочын. Руш, КПСС член.

1971 ийыште Йошкар-Оласе технологический техникумым тунем пытарен. Пермыште «Бытмебель» объединенийыште мастерлан ыштен. Вара «Югмебель» объединенийыште тиде пашамак шуктен. 1976 ийыште пушенгым обрабатыватлыше «Волжск» Марий производственный объединенийыш толын да кызыт марте корпусной мебель цех начальниклан ышта. Паша деч кўрылтде Горький лўмеш Марий политехнический институтышто тунемеш.

ПЛАТФОРМЫЖ дене палдарыме годым теве мом эн кўлешанлан шотла: РСФСР Верховный Совет тугай правительствым ыштышаш, кудыжо Российыште погынышо проблема-влакым решитлен кертеш. РСФСР калык депутатыш кандидат кокла гыч ятырже нине проблемым шке программышкышт пуртат. Но нуным илышыш пуртен кертыт манын, ом ўшане, — манеш Г. С. Мочалов. — Сандене нине проблемым шуйкалаш лийдымын решатлаш лиймылан да варалан кодаш лиймылан шелаш кўлеш. Тудым шуктымым правительство шке ўмбакше налшаш, а калык депутат-влак тудын шукталтмыжым талукышто кок гана тергышаш улыт. Ок шуктал гын, нуно правительствым вуйлатыме пост гыч коранаш йодын кертышт.

Экологий, илыме верым, кочкыш да промышленный сатум ситарыме йодышым эн ончыч решатлаш кўлешанлан шотлем.

Волжскысо гидролиз ру заводым петыраш да тудым мебельым лукташ келыштараш кўлеш. Тыге шагал роскот дене Волжскышто экологий проблемым решатлаш да мебель шотышто калыкын йодмашыжым икмыняр шукташ йöн шочеш. Илыме верым шукырак чонгымо дене мебель ятыр кўлеш лиеш.

Совет власть органын пашаже илышым уланым ыштымашке виктаралтшаш. Паша средства пашазын, мланде кресаньыкын кидыштышт лийшаш улыт. Партийный аппарат озанлык пашаш шўшкылтшаш огыл. Партий обществыште ончык вўден нангайыме рольжым раш паша дене пентыдемдышаш. СССР Конституцийыште кудымшо статьям лукташ йодам.

НАЗАРОВ Вячеслав Александрович

1954 ийыште Татар АССР, Кайбицкий районысо Большая Кулаша ялыште туныктышо-влакын ешешышт шочын. Руш, беспартийный.

1976 ийыште Казаньысе государственный университетым радиофизика да электроника специальность дене тунем пытарен. Волжскысо электромеханический заводыш толмекше, конструкторлан, сборочный цех начальникын заместительжылан ыштен, кок ий училищыште туныктен. Кызыт радиоаппаратурын регулировщикшылан ышта.

— МЫЙ программемын негызшылан чыла тўрлö Совет депутатыш зависитлыдыме кандидат-влакын блокыштын платформыштым налынам. Тыгай блок Волжскышто уло да тудо «Уэммаш» маналтеш, — ойла В. А. Назаров. — Программын цельже — властьым чынжымак калык кидыш пуаш, Совет-влакым вуйлатыше-влакын ушемышкышт савырымылан мучашым ышташ кўлеш.

Российский Федераций экономически эрыкан лийшаш, шке озанлыкшым шке виктарышаш. Россий кўшеш пўтынь элысе проблемым решатлымылан мучашым ышташ йодам. Государственный ден партийный аппаратын темден шогымышт деч енгын праважым арален налаш кўлеш. Мый шуко партиян политический система верч шогем. Кажне предприятийым да кажне енгым чапле качестван шулдо продукцийым лукмашке кумыландыше экономический законым лукташ кўлешанлан шотлем. Здравоохранениййым да образованийым виянгдыме пашам у кўкшытыш нöлталмым шуйкалаш ок лий.

Общество нравственно да духовно тазангшаш. Йырым-йырысе средам, пўртўсым аралымаште пенгыде мерым ышташ кўлеш. Тыште гласность лийшаш. Аяран предприятий-влакын пашаштым нунын энгекым ыштымыштым пален налмеке петыраш кўлешлан шотлем. Партийный да Совет орган вуйлатыше-влакын чыла привилегийыштым пытараш йодам.

ОЛЕНЕВ Владимир Иванович

1947 ийыште Волжск олаште шочын. Руш, КПСС член. Высший образованиян, философий наука кандидат.

«Волжская правда» райгазетыште литпашаенлан, «Молодой коммунист» газет редакцийыште отделым вуйлатышылан, вара ВЛКСМ Йошкар-Ола горкомын кокымшо да первый секретарьжылан ыштен. Армийыште служитлымек, ВЛКСМ Марий обкомын кокымшо да первый секретарьже, КПСС ...

кугу вниманийым ойыраш сöра. Печать да массовый информацийын моло средстваже нерген Законым письырак лукшаш верч шога. Культурым, калык образованийым да здравоохранениийым виянгдымаште нине отрасльлан «кодшыжо сита» манме семын оксам ойырымо деч корангаш кўлмым палемда. Сулен налде привилегий дене пайдаланыше ен лийшаш огыл, социальный иктöрлык лийшаш.

Марий АССР-ын экономически да политически шке шот дене илышашыж верч утларак тыршаш кўлмым палемда. Наций-влак коклаште отношений-ваш-ваш пагалыме корно дене виянгшаш. Республикыште, поснак Волжск олаште экологий саемшаш. Илыме верым шеледымаште чынлык лийшаш. Калыкын кучылтмо сатум лукмаште эл-...

лакон-влак системым ... Республикым виянгдышашлан да правовой государство сайын илен кертшашлан чылажымат ыштышаш верч шогылтын ... общество ончылно мутым кучаш. Тудо вуйлатен шогымо рольжым мут дене огыл, а паша дене пенгыдемдышаш.

ВИНОКУРОВ Валерий Иванович

1941 ийыште Кировский областьысе кресаньык ешеш шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

М. Горький лӱмеш Марий политехнический институтым пашадеч кӱрылтде тунем пытарен. Радиоинженер. Марий машиностроительный заводышто 31 ий ышта. Наладчик гыч тӱҥалын, чыла йыжыҥым эртен. Кызыт «Марий машиностроитель» объединенийын генеральный директоржын первый заместительжылан ышта.

— РСФСР-ын союзный республика-влак семынак шкенжын политический да государственный управлений орган-же-влак лийшаш улыт,— ойла депутатыш кандидат.— Партийын вуйлатен шогымо рольжым декрет дене огыл, а калыкын тудлан ӱшанже дене пенгыдемдыман. Чыла льгот ден привилегийым пытарышаш верч шогем.

Образованийым, наукым да культурым эн ончыч виянгдыман да тидын годым национальный традицийым арален кодыман. Шонтыен верч йоча семынак тыршыман.

Обществыште тыршыше чыла еҥлан кӱкшӧ лектышым шуаш чыла условийым ышташ темлем. Собственность шотышто рашлык лийшаш. Кеч-могай коллективын лач кок «озаже» — закон ден доходлан налог — лийшаш.

Экологий шотышто зависимлыдымо, тиде пашам сайын палыше экологический экспертиза лийшаш. Государственный экспертиза лийшаш. Государствысе чыла ведомство ландар пӱртӱс верч тыршышаш. Чодыра материалым шагалрак кучылтмаште мерым ышташ кӱлешанлан шотлем.

Социальный илышыште эн ончыч калыклан кочкышым, илыме верым, сатум ситарыме да тӱлыман услугым пуымо шотышто программым шуктымашым ончыл верыш луктам.

Шуко йочан еш-влаклан государствын полшышкым ситыдымылан шотлем. Ешыште кумыт але утларак йоча кушкыт гын, тыгай еш-влакым утларак пагалыман да нуныланчыла семынат полшыман.

Перестройкын вияҥ толмыжо ок келше. Калыкын начарын илымыже, самырык-влак коклаште преступность кушмаш чоным корштара. Совет-влак властым кидыш налын огытыл.

ГОРБАНЬ Сергей Федорович

1939 ийыште Коми АССР, Сторожевский районысо Шудог поселкышто титак деч посна репрессироватлыме-влакын ешыштышт лагерьыште шочын. Руш, КПСС член.

Республиканский больницын тӱҥ врачшын заместительжылан ышта. Специальностьшо дене врач-сурдолог. «Знание» республиканский обществыште медицина секцийын председательже. «Мемориал» общество правленийын членже. «Знак Почета» орден дене наградитлалтын.

— ТӲҤ шонымашем — РСФСР-ыке калыклан элын экономикыштыже ушымо надырже семын материальный поянлыкым налмашке шуаш полшаш. Властьым Совет кидыш пуыман, тудо шке кундемыштыже чыла шотышттат оза лийшаш. У Конституцийыште 6-шо статьям лукташ йодам. Вуйлатыше аппарат деч закондымын пайдаланыме привилегийым шупшын налаш кӱлеш.

Тазалыкым аралыме пашам профилактика негызыш кусараш, эмлымаште интенсивный йӧным кучылташ кӱлешанлан шотлем. Эмлыше да диагностический у оборудованийым шыгдарышаш верч улам. Страховой медицинышкусаш кӱлеш. Республиканский больницын хирургический корпусшым, рӱдӧ да йоча поликлиникым, «Изотоп» ден «Волжскпродмаш» объединений-влакын медсанчастьыштым, йоча санаторий-влакым, Юринысе да Килемарысе больница-влакым эн ончыч чоҥаш кӱлеш.

Ӱдырамашлан еш пелен лияш да йоча верч утларак тыршаш йӧным пуыман. Нужна, шонго, шкет илыше-влаклан полшыман, ява пукшышо столовыйым, ява ончышо приют ден интернатым почаш кӱлешлан шотлем.

Илыме верым да ял озанлык объектлам шукырак чоҥаш йӧным пуаш. Самырык-влак вуйлатыме пашаште шукырак лийшаш улыт. Юмылан ӱшаныше-влаклан черкым пӧртылтыман. Исторический поянлык семын аклыме вер-влакым арален кодаш да шолдыргышыжым тӧрлатен шындаш кӱлеш.

ЗЕЙТУЛАЕВ Эгат Аллядинович

1932 ийыште Крымский область, Балаклавский районысо Уркуста ялеш шочын. Татарин, КПСС член, высший образованиян.

Пашам ышташ 1950 ийыште «Марилес» трестын Шемъер леспромхозыштыжо тӱҥалын. Клуб вуйлатыше, шофер лийын. Ленинградыште мастер-строитель-влакын талукаш курсыштым пытарен, мастерлан, прораблан ыштен. Паша деч кӱрылтде, А. М. Горький лӱмеш МПИ-м тунем пытарен. 1972 ий гыч строительство шотышто Мартеруправлений начальникын заместительжылан, вара икымше заместительжылан шогалтеныт. 1979 ий гыч «Марийстрой» объединенийым вуйлата.

Луымшо да латикымше созыв Марий АССР Верховный Советын депутатше лийын.

— СТРОИТЕЛЬ семын, калыклан объектлам шукырак чоҥаш кӱлешлан шотлем,— ойла депутатыш кандидат.

— Просвещений, здравоохранений да культура объект-влакым чоҥымо дене пырля обязательно илыме вер ден йоча дошкольный учреждений ышталтшаш.

Кочкыш сатум, калыкын кучылтмо сатум ситарымаш кугу проблемыш савырнен. Тудым решатлышашлан яллаште чумыр чоҥымо паша гыч, шагал гын, латвич процентшым шуктыман. Перерабатыватлыше объект-влакым пужен ыштыме да у техника дене пойдарыме шотышто йодышым нӧлталаш шонем. Калыкын кучылтмо сатум шукырак лукшашлан чыла предприятийым кельыштараш кӱлеш. Социальный йодышым решатлышашлан строй-индустрийын куатшым чарныде нӧлтен толман. Тиде проблемым ончыл верыш лукташ тыршаш тӱҥалам. Кушто лиеш гын, тушто чоҥышо у организацийым ышташ йодам да полышым темлем.

Пенсионер-влаклан мо кӱлешым сайын умылем. Студент-влаклан стипендийым 70 тенге марте кугемдышаш верч шогем.

Кызытсе илышыште депутат-влак нигунамсе деч коч калык верч тыршышаш да чыла пален шогышаш улыт. Российын парламентыштыже мемнан республикын лӱмжым кӱшнӧ кучышашлан чыла шотыштат ямде лийшаш улыт.

Российыным — совесть кӱштымӧ почеш решитлыман. Чыла кӱкшытыштӧ шогышо Совет-влак ола ден ялысе калыклан тӱрлӧ сатум ситарымаште пеҥгыдемлем. Аппаратын властьшым огына сӱмырӧ гын, перестройкылан мучаш лиеш. Избиратель-влакын наказыштым пашаштем тӱҥлан шотлаш тӱҥалам.

КРАСНОВ Анатолий Васильевич

1928 ийыште Морко районысо Йошкарэҥер ялеш шочын. Марий, КПСС член, высший образованиян, философий наука кандидат.

Латныл ияш пашам тӱҥалын, избач, колхозын счетоводшо, ВЛКСМ райкомын инструкторжо лийын, Йошкар-Оласе культпросветучилищым да Москвасе государственный культура институтым отличий дене тунем пытарен. Партий Марий обкомын идеологический отделжым вуйлатышын заместительжылан, Марий АССР культура министрлан ыштен. 1974 ийыште Марий государственный университетыш куснен да ынде латвич ий философий кафедрым вуйлата. Мировоззрений да духовный культура проблема дене 40 утла пашам возен.

«Знак Почета» орден да медаль-влак дене наградитлалтын. РСФСР культурын заслуженный пашаеҥже.

— ДЕПУТАТ лийын шуам гын, духовный культурым виянгдышаш верч кугу вийым ушаш шонем, — палдара платформыж дене. — Культпросветучилище-влакын базышт начар, театр ден концертный организаций-влаклан мо кодшыжо веле логалеш. Еҥгын культурыжым виянгдымаште образований тӱҥлан шотлалтеш. Тыштат проблема шуко. Тыште перестройка начарын кая. Вуз-влак пеш нужнаҥгынят. Нуно Российысе ведомство-влак кидыште улыт, нуныштпеш шагал полшат. Тиде йодышым тура шындаш шонем.

Пенсионер-влакын илыш-йӱлаштмыйым утыр тургыжландара. Пенсийым шагал налше шоҥгыен шуко. Шкет еҥ-влаклан интернат пӧрт огеш сите, улшышт нерген поро мутым ойлаш ок лий. Нелылык гыч лекташ йӧн уло, тудым калык шке муын. Южо предприятий ден организаций, колхоз ден совхоз-влак пенсийым пашадар кугыт марте ешарен тӱлат. Тиде порылыкым кумдан шараш темлем.

Проблема окса укелан кӧра огеш решатлалт. Виян, поян, икоян, пашам йӧратыше, чапле культуран Россий шке поянлыкшым шот деч посна шалатылмылан нужнаш кодеш. Моло республика дене таҥгастарымаште тудлан чылажат шагал логалеш. Моло регион озанлык расчетыш кусньмо пагытыште Российысе депутат-влак поянлыкым шот дене кучылтшаш верч йӱклышаш улыт. Мыят тышке шке йӱкем ушен кертам.

ЛЕВАКОВ Юрий Михайлович

1954 ийыште Приморский край, Тетюхинский районысо Зеркальный поселкышто шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

Горький лӱмеш Марий политехнический институтым тунем пытарен. 1978 ий гыч Йошкар-Оласе полупроводник прибор заводышто пашам ышта. Кызыт автоматизаций да механизаций отделын секторжым вуйлата. Йошкар-Олаште молодежный жилищный комплекслам чоҥымо да виянгдыме шотышто добровольный общество оргкомитетын членже.

— РСФСР калык депутат-влакын пашаштышт негызлан законодательный процессым виянгдымашым шотлем, — палдара платформыж дене Ю. М. Леваков. — Тидын гоч веле Российысе чыла наций ден калыкын иктӧрлыкышкышт шуаш, граждан-влакын праваштым аралаш полшышо правовой государствым ышташ лиеш. РСФСР-ын экономикыже посна еҥ ден обществын йодмашыштым утларак тичмашын шуктымашке да паша, энергетический ден материальный ресурсым аныклымашке виктаралтшаш. Тышкыже региональный озанлык расчетыш кусньмо, государственный, кооперативный да общественный предприятий ден организаций-влакым нунын деч налогым налме ик системыш кусньмо кӱшеш шуаш лиеш.

Экологический йодышым ончыл верыш луктам. Ял озанлыкыште ядохимикатым кучылтмым, РСФСР-ыште чыла АЭС-ым чоҥымым чарыман. Тазалык айдемын илышыштыже эн шерге. Медицинылан оксам кызытак ситышын ойырыман.

Социальный илышыште эн пӱсӧ проблема — илыме вер ок сите. Илыме вер шотышто законодательствым лукман, капитальный вложенийым шукырак ойырыман. Тыште калыкын оксажымат ушаш лиеш шонем. Рынкысе экономикыште лийын кертше сай огыл вашталтыш деч еҥ-влак аралалт кертышт манын, гарантий лийшаш.

ЛЕУХИН Вячеслав Викторович

1952 ийыште Шернур районышто шочын, руш, беспартийный.

Йошкар-Оласе технологический техникумым тунем пытарен: «Йошкар-Оластрой» трестыште пашам ыштен. 1975 ийыште Йошкар-Оласе механический заводышто автоматчикын ученикшылан тыршаш тӱҥалын. Кызыт тыштак кудымшо разрядан наладчиклан ышта.

— ПРОГРАММЫШТЕМ тӱҥлан социальный чынлык да айдемын правовой аралалт кертмыж верч кучедалмашым шындем. Илыме верым шеледымаште, пенсийым шотлымаште, льгота ден привилегийым пуымаште кугу вашталтышым ышташ кӱлешанлан шотлем. Пашадарым тыршыме семын пуыман. Культура ден спортым виянгдаш кӱлеш. Чон поянлыкан да таза кап-кылан еҥ веле пиалан лиеш.

Калыклан кочкыш ден промышленный сатум лишыл жапыштак ситараш кӱлеш. Яллаште ончыл йӧным виянгдыман. Калык деч уто продукцийым шукырак налаш тыршыман. Продукцийым аралымым пеҥгыде контрольыш налман. Ешартыш кочкыш сатум да моло продукцийым лукшо кооператив-влак верч шогем.

Илыме верым чоҥымаште чыла йӧным кучылтман, тидлан материалым шукырак лукман, чоҥымо качество верч тыршыман. Национальный проблемым налаш гын, мый республикыште илыше калык-влакын культурыштым, йылмыштым да тошто йӱлаштым виянгдышаш верч шогем. Ожнысо памятник-влакым аралышаш улына.

Самырык тукымым школышто да моло учебный заведенийлаште, ешыште гына воспитатлыме дене серлагыман огыл, нуным ме изинек пашалан туныктышаш, производственный йодышлам решатлымашке ушышаш улына.

Экологий шотышто лӱдыкшӧ деч утарыше программа верч шогем. Отходдымо производствым ыштышашлан средствам чаманыман огыл. Яндар предприятий-влакым утларак чоҥаш кӱлмым ончыл верыш луктам.

... лан чыла тӱрлӧ Совет депутатыш зависитлыдыме кандидат-влакын блокыштын платформыштым налынам. Тыгай блок Волжскышто уло да тудо «Уэммаш» маналтеш, — ойла В. А. Назаров. — Программын цельже — властьым ... ышташ кӱлеш. Тыште гласность лийшаш. Аяран предприятий-влакын пашаштым нунын энтекым ыштымыштым пален налмеке петыраш кӱлешлан шотлем. Партийный да Совет орган вуйлатыше-влакын чыла привилегийыштым пытараш йодам.

ОЛЕНЕВ Владимир Иванович

1947 ийыште Волжск олаште шочын. Руш, КПСС член. Высший образованиян, философий наука кандидат.

«Волжская правда» райгазетыште литпашаеҥлан, «Молодой коммунист» газет редакцийыште отделым вуйлатышылан, вара ВЛКСМ Йошкар-Ола горкомын кокымшо да первый секретарьжылан ыштен. Армийыште служитлымек, ВЛКСМ Марий обкомын кокымшо да первый секретарьже, КПСС Ленинский райкомын первый секретарьже лийын. КПСС ЦК пелеисе общественный наука академийыште аспирантурым пытарымек, партий Марий обкомышто ыштен. 1986 ий гыч — Марий АССР Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетын председательже.

ПЛАТФОРМЫШТЫЖО тӱрлӧ йыжыҥыште улшо Совет-влаклан пӱтынь властьым пуымо шотышто йодышлан кугу вниманийым ойыраш сӧра. Печать да массовый информацийын моло средстваже нерген Законым писынрак лукшаш верч шога. Культурым, калык образованийым да здравоохранениймвиянгдымаште нине отрасльлан «кодшыжо сита» манме семын оксам ойырымо деч кораҥаш кӱлмым палемда. Сулен налде привилегий дене пайдаланыше еҥ лийшаш огыл, социальный иктӧрлык лийшаш.

Марий АССР-ын экономически да политически шке шот дене илышашлык верч утларак тыршаш кӱлмым палемда. Наций-влак коклаште отношений ваш-ваш пагалыме корно дене виянгшаш. Республикыште, поснак Волжск олаште экологий саемшаш. Илыме верым шеледымаште чынлык лийшаш. Калыкын кучылтмо сатум лукмаште элысе сай опытлан кумдан эҥерташ кӱлмым ончыл верыш шында.

Козьмодемьянскыште радиотелевизионный станцийым да Звениговышто ретрансляторым чоҥаш да 1993 ийыште чумыр республикым Марий телевиденийын программыж дене авалташ полшаш сӧра. Платформыштыжо тений Башкирийысе да Урал кундемысе марий-влаклан Марий радиовещанийым ышташ, республикыште кабельный ден спутниковый телевиденийым виянгдаш полшаш палемда.

РУМЯНЦЕВ Борис Григорьевич

1930 ийыште У Торъял селаште шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

М. Горький лӱмеш Марий политехнический институтым, Ленинградысе Высший партийный школым тунем пытарен. Чодыра озанлыкыште ыштен. Партий Заводской райкомын первый секретарьже лийын. 1981 ий гыч Йошкар-Оласе искусственный коваште заводын директоржылан ышта.

ПЛАТФОРМЫШТЫЖО чыла автономный республикылан шке вуя ышташ эрыкым пуымым кӱлешанлан шотла.

— Гласность, демократий, плюрализм проблемым каҥашыме жапыште лийшаш, но лукмо пунчалым чылан шуктышаш улыт,—ойла тудо.—Мый весын кӱшеш илыше-влак, уравниловка, эгоизм ваштареш улам.

Калык озанлыкыште да общественный организацийлаште управленческий аппаратым чотак шагалемдаш кӱлеш. Тыштыже тӱҥалтышым партий ыштышаш.

Зависитлыдыме, экологий пашам сайын палыше эспертизым ыштыме шотышто йодмым сайлан шотлем. Тудо экологически яндар, отходдымо технологийым да шыҥдарыме йодышым шке кидыштыже кучышаш.

Кугу ийготан еҥ-влак верч тыршымашым ончыл верыш шындем. Нунылан пенсийым кугемдыме да илыме верым саемдыме йодыш нерген мондыман огыл. Шуко йочан ача-ава-влакым пагалем. Нунылан государство льготым ешарышаш. Кум ияш марте йочам ончен куштышо дене кылдалтше ӱдырамаш-влаклан тӱлыман отпускым ыштышаш верч шогем.

Студент-влаклан стипендий эн изи пенсий наре лийшаш. Пенсийым шотлымо годым подоходный налогым налман чыла тӱрлӧ пашадарым шотыш налаш темлем.

ЧЕКАНОВ Виктор Сергеевич

1938 ийыште Калининский область, Калининский районысо Сакулино ялеш шочын. Руш, КПСС член, высший образованиян.

Ленинградысе артиллерийский подготовительный да Киевысе да Ригасе военный училище-влакым тунем пытарен. Ракетный войскаште служитлен. Ийгот шот дене армий гыч кайымек, Йошкар-Оласе локомотивный депошто, «Марийсксельхозпроект» институтышто ыштен. Кызыт Йошкар-Оласе чодыра машиностроений заводышто госприемкын представительже.

— РСФСР-ысе калык-влакын интересыштлан келшыше закон-влакым лукмым тӱҥ верыш шындаш кӱлеш, — палемда платформыштыжо. — Нине законым пудыртымылан мут кучаш шогалташ лийже. СССР-ыште Российын да РСФСР-ыште шкенан республикын интересыштым аралаш кӱлмӧ верч тыршаш шонем. Российский Федерацийлан шке вуя илаш да пашам виктараш эрыкым пуаш кӱлеш.

Шке пашаштем тӱҥлан социальный чынлык верч кучедалмашым шотлем. Правовой ойыртеман икмыняр оем тыгай: РСФСР да автономный республикыласе Верховный Совет пелен ярашинчыше, следствийым шояк корныш шӱкышӧ прокурор, следователь да адвокат-влакым мут кучаш шогалтен кертше органым ышташ кӱлеш. Предприятий-влакын вуйлатышыштлан шинчен толшо-влакым пашаш налме нерген увертарымаш почеш специальностьышт дене пашаш налаш кӱшташ. Преступникым кучымо годым тудо оружийым луктеш гын, милиций пашаеҥлан оружийым тудын деч ончыч кучылташ правам пуаш кӱлешлан шотлем. Калык контролер-влаклан ужалыме правилым пудыртышо торговля пашаеҥ-влаклан 50 гыч 100 тенге марте штрафым тӱлыкташ правам пуыман. Сулен налдыме привилегийым да персональный пенсийым пытарыман.

Мландын озаже лийшаш. Тудым ужалаш да налаш ок лий. Мланде пашаеҥлан ӱмыржӧ мучкылан пеҥгыдемдалтшаш да тукым гыч тукымыш кусаралтшаш.

ӰШАНЫМ СУЛАШ

Марий АССР Журналист ушемын XII съездше нерген шонкалымаш

ЛАТИКЫМШЕ съезд 1986 ий декабрь мучаште лийын. Кум талук утла эртен. Шуко але шагал? Икташ-кӧ ойла, тынар жапышсе ятыр деч ятыр пашам ышташ лиеш ыле. Весе манеш, тиде пашажым висаш лиеш мо? Чынак, газет, телевидений, радиовещаний пашаеҥын тыршымыжым висаш йӧсӧ. Шинчалан ок кой. Такше коеш: газет-влак лектын шогат, теле-, радиопередача кажне кечын ушакылым, шӱм-чоным пудыратылеш. А саскаже? Тудым нигӧ ок уж, ок шиж.

Тидым возымылан авторым пырля тыршыше йолташыже-влак, очыни, шылталат. Вет паша деч посна продукций ок шоч. Адакше тудо тыглай огыл. Тудым налше кокла гыч южыжо авторым моктална, а весе вурса. Ик еҥымак, ик тӱрлӧ продукцийымак заказчикше-влак тӱрлӧ семын аклат. Теве иктышт тыге манеш: «Те, журналист-влак, илышым пужгаледа. Вурседа тӱрлӧ экшыкым — лудмек,ончымек, колыштмек, вес еҥ тыгаяк тӧрсырым шочыкта». Шонымаште, докладыште чын каласыме: начар уверым кондышо айдемым пытарыман огыл. Тыгай уверлан амал ынже лий манын, ончылгоч шоналтыман, пашам ыштыман.

Республикысе журналист-влак ты шотышто шагал огыл тыршат. Ситыдымашым корангдаш мыняр ойым темлат! Но шукыжо, манмыла, илышыш ок шыҥе, кагазешак (теле-, радиопередачешак) кодеш. Редакций-влак, конешне, шылталымылан вашмутым налыт. Но могайым? Тыгайымат: «Мерым ыштыме, титаканым кангашыме». Вашмутым пуышо-влак титаканым паша гыч корангдыме нерген увертарат. Но экшык лийын да... ок пыте. Саде «саскаже» гач тыгай. Вес семынже, журналистын «сатужо» тӱрысшак пайдале огыл. Вара тудым тидлан вурсыман? Тыге огыл. Полшыман. Туге гынат полшышо еҥ-влак шагалын улыт. Нуно шукемышт манын, журналист ушем правлений мом ыштен? Съездыште ойлышт: нимом ыштен огыл. Вий ситен огыл мо? Ситен. Но кид шуын огыл. Тыге возымо дене южо еҥ адак ок келше. «Ушемын задачыже тыгай огыл» Могай? Ушем мастарлык ден шинчымашым нӧлтышаш. Мутлан, семинарым эртарышаш. Лийын тыгай паша. Но вет тидын дене серлагаш, а моло шотышто ӧрдыжеш кодаш гын, пайда толеш мо? Конешне, ок тол. Жап дене тӧр ошкылаш манын, ушем эн ончыч илышыште таче вашлиялтше экшыкым пытараш полшышаш. Тудлан деч тиде ситен огыл. Шке «ешым» туныктымо дене серлатен. Правлений тӱрлӧ семинарым, совещанийым, конкурсым эртарен. Молым пешыжак ыштен огыл. Действенность верч шагал кучедалын.

Туныктымо шотыштак... Айдеме шкеже умылаш ок тырше гын, тудлан кеч-кузе «кычкыре» — ок полшо. Эн ончыч шке кыртмен пижшаш. Шарнымаште, «Ужара» (Куженер) райгазетым эре шылталат ыле. Тудын редакцийжылан полшымо — тыге каласыме докладыште. Но мый тидлан ала-молан ом ӱшане. Чын, правлений-ын президиумжо ты коллективым заседанийыште колыштын, пунчалым луктын. Но вет тыгай «мероприятий» манме икте веле огыл лийын. Южо редакцийын правленийын пеҥгыдемдыме еҥ-влак миен коштыныт, ойым пуэныт гынат, сай вашталтыш тушко толын огыл. А Куженерыш толын. Кузе? Тушто эн ончыч шке конденыт. Пресс-конференцийым эртарат, тунемаш моло йӧным кучылтыт.

Тидын дене келшышын, эше ойлыман. Пашам йӧратыше журналист веле сай «сатум» пуа. Тыгай мастар специалистым манмыжла, ному жалтмек, мо нерген возышашым от шоно гын, кидыш ручкам ит нал. Но южо еҥ куча. Мый мыняр ий шарнем, «Знамя» (Марий Турек) газет редактор Н. Кряжевских эре иктым ойла: «Мыланна Йошкар-Оласе газет пашаеҥ-влак огыт полшо». Раш, полшышаш улыт. А нунылан шкештлан кӧ вийым пуа? Неужели тидын нерген изиш шоналтыман огыл? Уэш каласыме шуэш: шке от кыртме гын, чӱчӱ тылат газетым ок лук. Марий Турекыште тачат чӱчӱм вучат. Миен шуэш гын, «Знамям» кузе сылнештара, ала? Мутат уке, ойым пуа. «Тыге, туге ыштыза» манеш. Пайдале. Но варажe? Адак ола гыч вучыман мо?

Южо редакций шкаланже пашаеҥымат тыге вуча. «Пуыза». Кушеч? Кӧм? Мут толмашеш, партий горком ден райком-влакын идеологический отделышт редакторым тыге йодыт. Пуйто тудым иктаж-кӧ нунылан лӱмын ямдыла. Ямдылаш кӱлеш редакцийыште, первичный журналистский организацийыште. А Журналист ушем правлений — полшышаш. Шке йӧнжӧ дене. Тачысе йылме дене ойлаш гын, резервым кушташ полшышаш. Тидат ситен огыл.

Кадрым ямдылыме нерген ойлымо годым Марий госуниверситет нерген мут лекте. Тысе марий филологий кафедра ятыр ий ончыч профессор И. Г. Ивановын ойжо да тыршымыже почеш спецкурсым почын. Журналистикылан студент-влак кокымшо курсышто тунемаш тӱҥалыт. Южгунам мый тыге шоналтем: ок кӱл ыле. Молан? Спецкурс тунемшылан шагал пуа. Но мом ыштет, кафедра «шортеш», да ямдыла. Илыш кӱшта. А редакций-влак, Журналист ушем правлений пытартыш кум ийыште мыняр абитуриентым ямдыленыт? Икмыняром веле. Йӧра эше, партий обкомын идеологический отделже мыняр-гынат чулымлыкым ончыкта, Казаньысе, Свердловскысо университет-влак ...

дене кутырен келша, шотлан толеш але уке — тунемаш пураш экзаменым кучаш рвезе ден ӱдыр-влакым колта. А редакций-влак, нунын первичный журналистский организацийышт юнкор кружок-влакым ешараш нимом огыт ыште, манаш лиеш. Ушем правлений тидын дене келшен илен.

Мый чын акым пуаш ӧрам, но докладыште каласыме: тыгай пашам «Передовик» Звенигово райгазет редакций сайын эртара. Тудын кажне пашаеҥжылан юнкор кружокым пеҥгыдемдыме. Чыла вере тыге ышташ гын? Тунам еҥгын шинчам ончаш ок перне ыле.

Саде спецкурс дек пӧртылам. Тудым виянгдаш кӱлеш. Ушем мом ыштен кертеш ыле? Йошкар-Оласе редакций-влакым студент-влакын кажне группыштлан пеҥгыдемдаш да нунын дене занятийым эртараш лиеш. Нунымак семинарыш ӱжаш шотлан толеш. Практикым эртараш полшыман. Тыге самырык-влак творчествылан утларак кумылангыт. Пайда кугемеш.

Партийын XXVII съездше деч вара республикысе журналистика изи огыл ошкылым ыштен. XIX Всесоюзный партконференций эртымек, тидыже поснак палдырнен. Гласность виянгын. Тыге демократийым шараш йӧн ешаралтын. Тыште Гостелерадиом палемдыман. Тудын «вияш линийже» шемер-влакын политический активностьыштым чотак нӧлталын. Нунын дене кыл пеҥгыдемын. Телевидений ден радиовещаний пашаеҥ-влак районласе йолташышт-влакымат огыт мондо, нунын дене семинарым эртарат. Тыге ик шот дене районный радиопередача саемын, вес могырым пӱтынь идеологический пашалан эҥертыш кугурак лийын.

Пашам тӱшкан, пырля виянгдыман. Ваш эҥертыман. Но тидыже теве многотиражный газет-влакын пашаеҥыштлан ок сите. Нуно, каласыме докладыште, творческий кылым пеҥгыдемден огытыл. Ушемын правленийже нуным ала посна туныктышаш ыле? Кеч-кузе гынат, у состав тидым шотыш налшаш. Районласе радиовещаний пашаеҥ-влак посна тунемытыс.

Эше тыгай ой лие: пресс-конференцийым вес семын эртарыман. Тудо республиканский издательство-влакын, Гостелерадион пашаеҥыштлан посна лиеш гын, пайдаже, очыни, кугурак толеш. А районлаште журналистский организаций-влак шкешт дек калык озанлыкысе, моло отраслысе специалист-влакым верысе проблемым ...

ын кертыт. Кӱчыкын ойлаш гын, творчествым виянгдаш кажне коллектив шке йӧнжым кычалшаш. Тидын деч посна изданийын идейно-политический содержанийжым келгемдаш йӧсӧ. Калык манмыла, у йӧным кычалман да кычалман.

Ты шот гычак лудшо, зритель, радиом колыштшо дене вашлиймашым аклыман. Тыгай пашам партий обком таклан огыл шукертак темлен. Вашлиймаш творчествылан полшен кертеш, журналист еҥ-влак дене тыгай йӧн дене мутланыме годым у шӱлышым налеш, тиде але вес проблемым решатлыме йӧным кычалаш кумыланеш. Тыге шонат, каласыме съездыште, «Ленин корны» (Курык марий) райгазет редакцийыште. Лудшо-влаклан творческий отчетым пуат, толшо серышлаште мом шылталымым каласкалат, мерым ышташ ойым калык дене пырля пидыт. Мероприятийыш тыгак районысо организаций ден учреждений-влакын вуйлатышышт толыт, ончыктымо проблемым решатлаш корным рашемдат.

Чыла тидыже газетын виймым кугемда, авторитетшым нӧлта, але тудо шкенжым шке пропагандироватла. Лишыл жапыште рентабельный лийын кертеш. Мут толмашеш, тыгайже кызыт районный газет кокла гыч, Волжскысо «Юл увер» веле. Тудын тиражше эн кугу. Конешне, тидым таҥастараш пешыжак огай огыл, районышто мыняр еш улмым шотыш налман. Туге гынат тиражым кугемдаш резерв чыла районышто уло. Тидымак каласыман республиканский, многотиражный издательство шотышто. Кызытеш ятыр еҥ подписка деч ӧрдыжеш кодын. Тидыже областной парторганизацийын, обкомын, совет, комсомол орган-влакын пашаштышт гласностьым кумдангдаш, политикыштым калык коклашке шыгдараш йӧным тӱрысшак ок пу, прессын ик тӱҥ задачыже шонымо семын ок шуктал.

Журналист ушем правлений, тудын президиумжо творческий коллектив-влакын илыш-йӱла йӧныштым саемдаш кертмышт семын полшышаш улыт ыле. Такше, кӱшнӧ ойлымо семынак, иктаж-кӧ каласен кертеш: тиде ушемын пашаже огыл. А тудо условийым саемдаш ок тырше гын, мыланна кӧ полша? Издатель полша, но вет тудын йӧнжӧ ок сите. Ала, съездыште темлыме семын, спонсор кӱлеш? Кажне партийный издательство тӱшка паша верч веле огыл, посна пашаче коллектив верчат тырша. Молан тудыжо редакций дек мелын савырнышаш огыл? Пачерым ойырымо, моло бытовой йӧным ончымо годым журналистын интересшым шотыш налаш гын, ваш келшен ыштыме суапле паша кугу деч кугу пайдам пуа.

Съезд моло йодышымат тарватен. Каласыде ок лий: чолган эртен. Тыге гын, пайда лийын. Ынде тудо газетыште коеш, эфирыште шижалтеш гын, варажe ойлаш лиеш: республикысе журналист-влак партийын ӱшанжым тӱрыс сулат, тудын XXVIII съездшылан ямдылалтмаште шкеныштым пале эҥертыш семын ончыктат.

ТЕЛЕЭКРАН ТЕМЛА

29 январь, ШОЧМО

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Москвасе калык инструмент оркестр-влак шоктат. 9.05—«Свободное падение». Худ. фильм. 10.20—Животный тӱняште. 11.20—«Двенадцать стульев». Ныл серийан худ. фильм. 1 серий. 12.30—Увер. 13.00—«К миру на святой земле». Док. фильм. 15.30—Д. Шостакович. «Золотой век» балет гыч фрагмент-влак. 15.50—Ава, ача да мый. 16.20—Йочан жапше (француз йылме урок). 17.20—Сергей Конев-ын депутат паша нерген шонкалымашыже. 18.25 — Реклама, увертарымаш, информаций. 18.30 — Увер. 19.00—«Неожиданный Вьетнам». Док. фильм. 19.50 — «Двенадцать стульев». Худ. фильм. 1 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—«Слово» литературно - художественный программа. Чехов да кызытсе тӱня. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Гюстав Курбе». Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Литература. 9 класс. А. С. Пушкин. «Евгений Онегин» роман—сӱретыште да музыкышто. 9.05—Итальян йылме. 10.05—«Памяти павших домов». Научно-популярный фильм. 10.35, 11.35—Биологий. 7 класс. 10.55, 11.55—Научно-популярный фильм. 11.05—Мӧнгысӧ академий. 12.05—Док. фильм. 12.25—«Эта опасная дверь на балкон». Худ. фильм. 13.50—Киножурнал. 14.00—«Хлеб—имя существительное». Худ. фильм. 5 серий. 17.00—Мультфильм. 17.15—«Арендаторы». Док. фильм. 17.45—И. Брамс. Концерт. 18.30—Увер. 19.00—Шочмын кастене. 19.45—Увертарымаш, программа. 19.50—Сайын малыза, йоча-влак. 20.05—Хоккей. СССР-ын чемпионатше. «Химик»—«Динамо» (Москва). 21.15—СССР-ын калык артистше П. Нечепоренко балалаечник-влак дене пырля шокта. 21.30—Самырык кино. Ираклий Квирикадзен мастерскойжо. 23.15—«Когда пешком в Австралию можно будет сходить». Док. фильм.

10 канал. 19.00—«Вверх по лестнице». Док. фильм. 19.10—Хоккей. СССР-ын чемпионатше. «Химик»—«Динамо» (Москва). Перерывыште (19.50)—Сайын малыза, йоча-влак.

30 январь, КУШКЫЖМО

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 9.10 — Хоккей. СССР-ын чемпионатше. «Химик»—«Динамо» (Москва). 2, 3 период. 10.20—Йочан жапше (француз йылме урок). 11.20—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 2 серий. 12.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 12.30—Увер. 13.00—Тиде лийын... лийын... 15.30—Тула оласе «Левша» ансамбль выступатла. 15.50—Йочалан фильм. «Песни для внучат». 17.00—Компьютер дене мутланымаш. 17.45 — Салам, музыка! 18.30—Увер. 19.00 — Властьым — Советлан. Москва—Киев—Ташкент телекӱвар. 19.50 — «Двенадцать стульев». Худ. фильм. 2 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—«Стариковское дело». В. Шукшинын ойлымашыже-влак почеш телеспектакль. Премьера. 22.40—СССР-ын калык артистше Л. Сметанниковын да СССР Гостелерадион руш калык инструмент академический оркестржын концертышт. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Лицо на холсте». Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Этика да еш илыш психологий. 10 класс. 9.05—Француз йылме. 10.00—Вольык ончышо-влакын школышт. 10.35, 11.35—Историй. 7 класс. Ян Гус. 11.05—«Казимир Малевич». Научно-популярный фильм. 12.05—Ритмический гимнастика. 12.35—Самырык кино. Ираклий Квирикадзен мастерскойжо. 14.20—Л. Иванова руш калык мурым муэ. 14.30—«Хлеб—имя существительное». Худ. фильм. 6 серий. 17.00—Мультфильм. 17.20—П. Гоген. «Взгляд из прошлого». 18.00—Ритмический гимнастика. 18.30—Увер. 19.00—Марий эл. 19.20—Мутым йодам. 838-ше №-ан Волжский территориальный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Перерывыште (20.00)—Сайын малыза, йоча-влак. 21.00 — Док. фильм. 21.20—Увертарымаш, программа. 21.30—«Вольный ветер». Худ. фильм.

10 канал. 10.05—Француз йылме. 19.00—Калык творчество. Телеобозрений. 19.30—Ялысе здравоохранений нерген. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—А. С. Пушкин лӱмеш Государственный музейыште декабрьысе музыкальный вашлиймаш. 1-ше передача.

31 январь, ВӰРГЕЧЕ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Салам, музыка! 9.20—Путешественник-влакын клубышт. 10.20—«Этот везучий Новиков». Док. фильм. 10.40—«Шонанпыл» калык творчество телефестиваль. Индий. 11.05—Поэзий йоҥга. 11.10—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 3 серий. 12.30—Увер. 13.00—«Стариковское дело». В. Шукшинын ойлымашыже-влак почеш телеспектакль. 15.30 — «Городок». Док. фильм. 15.50—Музыкальный поянлык. Л. Бетховенын произведенийлажым М. Плетнев шокта. 16.40—Научный вестник. 17.25—Йочан жапше (английский йылме урок). 18.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 18.30 — Увер. 19.00—Телесеанс. Февральысе телефильм-влак нерген. 19.30—Мультфильм. 19.40—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 3 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—Камера тӱнյаш онча. 22.35—«Версы». А. Синявскийын «Прогулки с Пушкиным» книгаж почеш литературный мутланымаш. 22.55—П. И. Чайковскийын 3-шо №-ан симфонийже. 23.55—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Рисунки Достоевского». Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 3 класс. 9.05, 10.05—Немыч йылме. 10.35, 11.35—Музыка. 5 класс. М. И. Глинка. «Руслан и Людмила». 11.05—«Андрей Рублев». Научно-популярный фильм. 12.05—Док. фильм. 12.45—Концерт. 13.15—«Ни в сказке сказать». Док. фильм. 13.35—«Хлеб—имя существительное». Худ. фильм. 7 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.15—Казахский ССР Гостелерадио. «В краю заповедном». 17.40 — Мемнан фондна гыч. РСФСР-ын калык артистше Э. Грачын концертше (скрипка). 18.30—Увер. 19.00—Марий эл. 19.20—Мурышо да куштышо башкир фольклорный ансамбль выступатла. 19.55—Увертарымаш, программа. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—Мечан хоккей. «Советская Россия» газетын призше верч тӱнямбалсе турнир. Финал. 21.05—«Гусли в Прибалтике». Таллинн гыч передача. 21.30—ЦТ-н фондшо гыч. «Не буду гангстером, дорогая». 22.40—Владимир Тарасов шокта. Свердловск гыч передача.

10 канал. 19.00—Деловой шонымаш ярмиҥга. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак.

1 февраль, ИЗАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 9.05 — «Музыка Дунаевского». Фильм-концерт. 10.05—Йочан жапше (английский йылме урок). 11.05—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 4 серий. 12.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 12.30—Увер. 13.00—Концерт-очерк. 15.30—М. Глинка. Квартет. 15.50—Сеҥымашын 45-ше идалыкше вашеш. «Солдатские мемуары». 1-ше фильм—«Истребитель танков». 17.05—Калык сем. 17.20—Валерий Балабановын тӱняже. 17.50 — Фильм-концерт. А. Петренко. 18.30—Увер. 19.00—Латкуд ияш марте да кугурак-влаклан. 19.40—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 4 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—КВН-89. Финал. Горьковский военно-авиационный инженерный училищын, Уральский да Донецкий политехнический институт-влакын командыштын вашлиймашышт (1 январьысе передача уэш ончыкталтеш). 23.50—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 5 класс. 8.55, 9.55—«Аквариум». Научно-популярный фильм. 9.05. 10.05—Испан йылме. 10.35. 11.35—Биологий. 8 класс. 11.05—Ава, ача да мый. 12.05—Док. фильм. 12.20—«Не буду гангстером, дорогая». Худ. фильм. 13.30 — Ритмический гимнастика. 14.00—«Хлеб—имя существительное». Худ. фильм. 8 серий. 17.00—Мультфильм. 17.20—Куштышо йоча ансамбль-влак выступатлат. 17.50—Док. фильм. 18.00 — Ритмический гимнастика. 18.30—Увер. 19.00—Марий эл. 19.20—Юридический туныктымаш. 19.30—Шокшо. Сатирический тележурнал (17 январьысе передача уэш ончыкталтеш). 19.40—Актуальный камера. 19.55—Увертарымаш, программа. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—А. С. Пушкин лӱмеш Государственный музейыште декабрьысе музыкальный вашлиймаш. «Мир Пастернака». 2-шо передача. 21.15—Мондалтше лӱм-влакым пӧртылтена. «Павел Флоренский». 21.30—«Дама с собачкой». Худ. фильм. 23.00—Юрмала-90.

10 канал. 19.00—Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Мужырын мунчалтымаш. Произвольный программа. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак.

2 февраль, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 8.45 — Док. фильм. 9.05—Самодеятельный цирковый коллектив-влакын выступленийышт. 9.55—Айдеме. Мланде. Сандалык. 10.55 — «Теплый свет». А. П. Чеховын Мелиховысо литературно-мемориаль... лама, увертарымаш, информаций. 18.30—Увер. 19.00—Калык творчество III всесоюзный фестиваль. 19.35 — «Игрушка». Худ. фильм. 21.00—Жап. 21.30—Тиде лийын... лийын... 21.50 — «Взгляд». 23.35 — Мультфильм. 23.45—Увер. 0.10—...

12 канал. ...ский йылме. 9.55—Док. фильм. 10.05—Английский йылме. 10.35, 11.35—Историй. 8 класс. «Крестьянская война под предводительством Степана Разина». 11.05 — Научно - популярный фильм-влак. 12.05—«Дама с собачкой». Худ. фильм. 13.50—Док. фильм. 17.00—Мульт... деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Перерывыште (20.05)—Сайын малыза, йоча-влак. 20.35 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Удырамаш-влак. Произвольный программа. 21.20 — Док. фильм. 21.30—Спорт чыла... 21.45—«Предшествен...

...нимом ыштен огыл. Вий ситен огыл мо? Ситен. Но кид шуын огыл. Тыге возымо дене южо еҥ адак ок келше. «Ушемын задачыже тыгай огыл» Могай? Ушем мастарлык ден шинчымашым йолтышаш. Мутлан, семинарым эртарышаш. Лийын тыгай паша. Но вет тидын дене серлагаш, а моло шотышто ӧрдыжеш кодаш гын, пайда толеш мо? Конешне, ок тол. Жап дене тӧр ошкылаш манын, ушем эн онычсо ильпышыште таче вашлиялтше экшыкым пытарен полшышаш. Тудлан лач тиде ситен огыл. Шке «ешым» туныктымо дене серлагеп. Правлений тӱрлӧ семинарым, совещанийым, конкурсым эртарен. Молым пешыжак ыштен огыл. Действенность верч шагал кучедалын.

Тунныктымо шотыштак... Айдеме шкеже умылаш ок тырше гын, тудлан кеч-кузе «кычкыре» — ок полшо. Эн ончыч шке кыртмен пикшаш. Шарнымаште, «Ужара» (Куженер) райгазетым эре шылталат ыле. Тудын редакцийжылан полшымо — тыге каласыме докладыште. Но мый тидлан ала-молан ом ӱшане. Чын, правлений-гический отделышт редактырым тыге йодыт. Пуйто тудым иктаж-кӧ нуныланлӱмын ямдыла. Ямдылаш кӱлеш редакцийыште, первичный журналистский организацийыште. А Журналист ушем правлений — полшышаш. Шке йӧнжӧ дене. Тачысе йылме дене ойлаш гын, резервым кушташ полшышаш. Тидат ситен огыл.

Кадрым ямдылыме нерген ойлымо годым Марий госуниверситет нерген мут лектте. Тысе марий филологий кафедра ятыр ий ончыч профессор И. Г. Ивановын ойжо да тыршымыже почеш спецкурсым почын. Журналистикылан студент-влак кокымшо курсышто тунемаш тӱҥалыт. Южгунам мый тыге шонaлтем: ок кӱл ыле. Молан? Спецкурс тунемшылан шагал пуа. Но мом ыштет, кафедра «шортеш», да ямдыла. Илыш кӱшта. А редакций-влак, Журналист ушем правлений пытартыш кум ийыште мыняр абитуриентым ямдылёныт? Икмыняр веле. Йӧра эше, партий обкомын идеологический отделже мыняр-гынат чулымлыкым ончыкта, Казаньысе, Свердловскысо университет-влак...

...диовещаний пашаеҥ-влак районласе йолташышт-влакымат огыт мондо, нунын дене семинарым эртарат. Тыге ик шот дене районный радиопередача саемын, вес могырым пӱтынь идеологический пашалан эҥертыш кугурак лийын.

Пашам тӱшкан, пырля виягдыман. Ваш эҥертыман. Но тидыже теве многотиражный газет-влакын пашаеҥыштлан ок сите. Нуно, каласыме докладыште, творческий кылым пеҥгыдемден огытыл. Ушемын правленийже нуным ала посна туныктышаш ыле? Кеч-кузе гынат, у состав тидым шотыш налшаш. Районласе радиовещаний пашаеҥ-влак посна тунемыныс.

Эше тыгай ой лие: пресс-конференцийым вес семын эртарыман. Тудо республиканский изданий-влакын, Гостелерадион пашаеҥыштлан посна лиеш гын, пайдаже, очыни, кугурак толеш. А районлаште журналистский организаций-влак шкешт дек калык озаплыкысе, моло отраслысе специалист-влакым верысе проблемым каласкалаш ӱж...

...саемдаш кертмышт семын полшышаш улыт ыле. Такше, кӱшнӧ ойлымо семынак, иктаж-кӧ каласен кертеш: тиде ушемын пашаже огыл. А тудо условийым саемдаш ок тырше гын, мыланна кӧ полша? Издатель полша, но вет тудын йӧнжӧ ок сите. Ала, съездыште темлыме семын, спонсор кӱлеш? Кажне партийный изданий тӱшка паша верч веле огыл, посна пашаче коллектив верчат тырша. Молан тудыжо редакций дек мелын савырнышаш огыл? Пачерым ойырымо, моло бытовой йӧным ончымо годым журналистын интересшым шотыш налаш гын, ваш келшен ыштыме суапле паша кугу деч кугу пайдам пуа.

Съезд моло йодышымат тарватен. Каласыде ок лий: чолган эртен. Тыге гын, пайда лийын. Ынде тудо газетыште коеш, эфирыште шижалтеш гын, вараже ойлаш лиеш: республикысе журналист-влак партийын ӱшанжым тӱрыс сулат, тудын XXVIII съездшылан ямдылалтмаште шкеныштым пале эҥертыш семын ончыктат.

Л. КУДРЯШОВ.

Палыме лийза: уста повар

ТАТЬЯНА Аркадьевна пошкудо Кировский областьыште шочын-кушкын. Советск оласе кулинарный училищым тунем лекмек, кок ий утларак Кышмасе Общественный питаний объединенийыште поварлан ыштен. 1979 ийыште Йошкар-Олаш толын. Ынде лу ий утла Гагарин проспектыште верланыше «Блинный» кафеште поварлан тырша, рӱдӧ олаште илыше ден тышке унала толшо-влакым тӱрлӧ мелна — тыгла, шӱрашан да коман — дене сийла.

Т. А. Воронцова общественный пашаштат чулым. Кызыт тудо профсоюз группым вуйлата. Шкежат моло поварлан сай пример улеш: мастарлыкшым йӧлта, тагасымаште чӱчкыдынак сеҥышыш лектеш.

— Татьяна Аркадьевна — поро шӱман, самырык-влаклан полшаш эреак ямде улшо айдеме, уста повар, — манеш производствым вуйлатыше С. А. Кузина.

СНИМКЫШТЕ: Т. А. Воронцова.

И. Речкинын фотожо.

„ОРИЕНТИР“ КАЛАСКАЛА

КПСС Марий обкомын идеологический отделжын луктын шогымо «Ориентир» журналын кокымшо номерже савыкталтын.

«Сайлымаш вашеш» рубрика йымалан «Умылтарыме паша тальшина» лӱман корреспонденций пуалтын. Тудын авторжо — партий Оршанка райкомын идеологический отделжын инструкторжо Г. Чернова районышто да райцентрыште Советлашке калык депутат-влакым сайлаш ямдылалтме нерген воза.

СССР калык депутат-влакын кокымшо съездыштышт пашам ыштыше, ТАСС-ын Марий АССР-ысе корреспондентше Г. Кокухин, «Ориентир» журнал редакцийын йодмыжым шуктен, «Умбакыже каҥгашат» лӱман корреспонденцийыштыже тиде форум деч кодшо шонымашыж нерген каласкала.

«Марийстат увертара» рубрика йымалан кумданрак пуымо кок материалыште ыт службын пашаже да тусо уто-сите нерген, республикыште алкоголян напиткым мыняр йӱмӧ нерген ойлалтеш. Арака йӱмӧ нерген уверыште тыгай тургыжландарыше ой каласалтын: 1989 ийысе индеш тылзыште ешысе кажне еҥлан шотлымаште «кочо лемым» налаш 33 теҥге каен! Але тагастарыме шот дене палемдена: кажне еш илыме верлан мыняррак тӱла гын, алкоголян напиткым налашат тынарак кучылтеш.

Пропагандист В. Черновын йодмыжым шуктен, Гиннессын рекорд-влак нерген каласкалыше книгаж нерген умылтаралтеш.

Номерыште февральлан беседылык тема да кучылтшаш литература, тыгак икмыняр моло материал темлалтыт.

Эртыше йӱд ласкарак лийын

Бакун военный комендантшын увертарымыж почеш, эртыше йӱд ласкарак лийын. Бакинский бухтым блокада деч кораҥдыме. Военный комендантын пунчалже почеш НФА оборона комитетын пашажым чарыме.

Имишли ола гыч пурышо уверат ӱшандарыше: В. И. Ленинын памятникшым шалаташ экстремист-влакын ӱжмыштлан верысе коммунист ден беспартийный-влак жапыштыже да кӱлеш семын вашештеныт, осал пашам кораҥденыт. Командир, политработник, салтак ден сержант-влак верысе калык дене кылым пеҥгыдемдат, митинг ден погынымашлаште выступатлат. Тидыже лӱдыкшӧ шижмашым мыняр-гынат кораҥдаш полша, еҥ-влакын ӱшаныштым пеҥгыдемда.

Туге гынат, республикыште обстановка эше неле. Тольмаш да граждан-влак ӱмбак керылтмаш тугак палдырна. ПВО подразделений-влакын боевой порядкышт улмо верыш террорист-влак 9 вооруженный нападенийым ыштеныт, 2 салтакым сусыртеныт. Ленкораньыште боеприпас складым руалтен налаш тӧченыт. Сутка жапыште Бакушто правам тӱрлӧ семын пудыртылмылан кӧра 100 утла еҥым кучымо.

Бакушто да республикын ялысе кундемлаштыже промышленный предприятий-влак яра шоген эртарат, транспорт ден торговля объект-влакат кӱлеш семын огыт ыште. Азербайджанский кӱртньӧ корнышто 189 поезд яра шога.

(ТАСС).

...денийлажым М. Плетнев покта. 16.40—Научный вестник. 17.25—Йочан жаппе...

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Рисунки Достоев-...

...ному заповедном». 17.40 — Мемнан фондна гыч. РСФСР-ын калык артистше Э. Грачын концертше (скрипка).

10 канал. 19.00—... 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак.

1 февраль, ИЗАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 9.05 — «Музыка Дунаевского». Фильм-концерт. 10.05—Йочан жаппе (английский йылме урок). 11.05—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 4 серий. 12.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 12.30—Увер. 13.00—Концерт-очерк. 15.30—М. Глинка. Квартет. 15.50—Сеҥымашын 45-ше идалыкше вашеш. «Солдатские мемуары». 1-ше фильм—«Истребитель танков». 17.05—Калык сем. 17.20—Валерий Балабановын тӱняже. 17.50 — Фильм-концерт. А. Петренко. 18.30—Увер. 19.00—Латкуд ияш марте да кугураквлаклан. 19.40—«Двенадцать стульев». Худ. фильм. 4 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—КВН-89. Финал. Горьковский военно-авиационный инженерный училищын, Уральский да Донецкий политехнический институт-влакын командыштын вашлиймашышт (1 январьысе передача уэш ончыкталтеш). 23.50—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 5 класс. 8.55, 9.55—«Аквариум». Научно-популярный фильм. 9.05. 10.05—Испан йылме. 10.35, 11.35—Биологий. 8 класс. 11.05—Ава, ача да мый. 12.05—Док. фильм. 12.20—«Не буду гангстером, дорогая». Худ. фильм. 13.30 — Ритмический гимнастика. 14.00—«Хлеб—имя существительное». Худ. фильм. 3 серий. 17.00—Мультфильм. 17.20—Куштышо йоча ансамбль-влак выступатлат. 17.50—Док. фильм. 18.00 — Ритмический гимнастика. 18.30—Увер. 19.00—Марий эл. 19.20—Юридический туныммаш. 19.30—Шокшо. Сатирический тележурнал (17 январьысе передача уэш ончыктaлтеш). 19.40—Актуальный камера. 19.55—Увертарымаш, программа. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—А. С. Пушкин лӱмеш Государственный музейыште декабрьысе музыкальный вашлиймаш. «Мир Пастернака». 2-шо передача. 21.15—Мондалтше лӱм-влакым пӧртылтена. «Павел Флоренский». 21.30—«Дама с собачкой». Худ. фильм. 23.00—Юрмала-90.

10 канал. 19.00—Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Мужырын мунчалтымаш. Произвольный программа. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак.

2 февраль, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Мультфильм. 8.45 — Док. фильм. 9.05—Самодеятельный цирковый коллектив-влакын выступленийышт. 9.55—Айдеме. Мланде. Сандалык. 10.55 — «Теплый свет». А. П. Чеховын Мелиховысо литературно-мемориальный музей-заповедникше нерген док. фильм. 11.45 — Латкуд ияш марте да кугурак-влаклан. 12.30—Увер. 13.00—Камера тӱняш онча. 15.30—Ужар лампе. 16.10—Индонезий мучко. 16.55 — «Образ». Кугурак класслаште тунемше-влаклан литературный модыш. 18.25—Реклама, увертарымаш, информаций. 18.30—Увер. 19.00—Калык творчество III всесоюзный фестиваль. 19.35 — «Игрушка». Худ. фильм. 21.00—Жап. 21.30—Тиде лийын... лийын... 21.50 — «Взгляд». 23.35 — Мультфильм. 23.45—Увер. 0.10—«Мистер Икс». Худ. фильм. 1.40—«Шире круг». Эстрадный программа.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Акварели Волошина». Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 2 класс. 8.55 — Док. филм. 9.05—Английский йылме. 9.55—Док. фильм. 10.05—Английский йылме. 10.35, 11.35—Историй. 8 класс. «Крестьянская война под предводительством Степана Разина». 11.05 — Научно - популярный фильм-влак. 12.05—«Дама с собачкой». Худ. фильм. 13.30—Док. фильм. 17.00—Мультфильм. 17.10—РСФСР-ысе ола-влакын телестудийышт. «Мы» видеоканал. 18.10 — Крымысе татар-влакын калык мурыштым С. Маметова мура. 18.30—Увер. 19.00 — Марий эл. 19.20—Мутым йодам. 120-шо №-ан Механизаторский избирательный округ деч Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Перерывыште (20.05)—Сайын малыза, йоча-влак. 20.35 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Удырамаш-влак. Произвольный программа. 21.20 — Док. фильм. 21.30—Спорт чыдалан. 21.45—«Предшественник». Худ. фильм. 1, 2 серий.

10 канал. 19.00—«Планета». Тӱнямбал программа. «Спираль». Док. фильм. 20.05—Сайын малыза, йоча-влак.

3 февраль, ШУМАТКЕЧЕ

7 канал. 6.30 — 120 минут. 8.30 — Мӧнгысӧ академий. 9.00 — Объектив. «Мый тыйым йӧратем, илыш» телевизионный фотоконкурсым иктешлымаш да «Мланде — мемнан тӱшка пӧртна» у фотоконкурсым почмаш. 9.30 — Тӱзлане, Мланде! 10.30 — Лудшо-влакын всесоюзный конференцийышт. Воронеж оласе «Подъем» журналын авторжо-влак да редколлегийже дене вашлиймаш. 11.45 — Концерт. 12.40 — «Шри-Ланка: от Коломбо до Галле». 13.30 — Мультфильм. 13.40—«Стоп-кадр». Научно-популярный кинообозрений. 14.40 — «Спектр» тӱнямбал программа. 15.10 — Киноафиша. 16.10 «Шонанпыл» калык творчество телефестиваль. 16.35 — Леонид Быковын фильмже ден рольжо-влак. «Алешкина любовь». Худ. фильм. 18.00—Тӱнямбал панорама. 18.45 — «Полет птицы». Худ. фильм. 1, 2 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — «Муро-89» фестивальым иктешлыше концерт. 23.20 — Телезрительын спутникше. 23.35 — «Муро-89» фестивальым иктешлыше концерт умбакыже. 1.50 — «Чародеи». Худ. фильм. 1, 2 серий. 4.15 — Тиде лийын... лийын...

12 канал. 8.00 — Гимнастика. 8.15 — Док. фильм. 8.35 — Фестивальын тӱсшӧ. 9.05 — Док. фильм. 9.35 — Док. фильм. 10.00 — Мланде пашам интенсифицироватлыме школ. 10.40 — Док. фильм. 11.10 — И. Банковский мура. 11.25 — Союзный республикласе кинопублицистика. «Я помню руки матери моей». Исправительно-трудовой колонийыш логалше ӱдырамаш-влакын пӱрымашышт нерген. 12.10 — Профессионал-влак коклаште баскетбол дене США-н чемпионатше. 13.10—«Иоланта». Худ. фильм. 14.30 — «Советская Россия» видеоканал. 17.00 — Руш йылме. 17.30 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Пӧръеҥ-влак. Произвольный программа. 18.30 — Увер. 19.00—Телеэкспресс. 19.10 — Духовный тӱнян шӧрынжӧ. Марий композитор А. Яшмолкин дене вашлиймаш. 19.35 — Киножурнал. 19.50 — Увертарымаш, программа. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Пресс-клуб. 22.30 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Произвольный программа. 0.00 — «Странная история доктора Джекила и мистера Хайда». Худ. фильм.

10 канал. 9.35—«Первый учитель». Худ. фильм. 19.00—Пресс-клуб. 20.00 — Сайын малыза йоча-влак.

ЙОШКАР-ОЛА ОЙЛА

29 январь, ШОЧМО

6.30 — Программа, игече. 6.32 — Ваш ончалын. Марий АССР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 12-шо №-ан Эшкининский избирательный округ. Йошкар-Ола. 7.30— Актуальный микрофон. 7.40 — Сем аршаш. 8.25 — Сылнымут ойпого. Н. Мухинын почеламутшо-влак. 8.45 — Изеҥер. Йоча садыш коштшо икшыве-влаклан сылнымут передача. 18.00 — Увер. 18.10 — Ал сескем. Пионер-влаклан радиогазета. 18.30 — Увер.

30 январь, КУШКЫЖМО

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — Вӱрзым вел муро-влак. 8.25 — «Марла ойлаш тунемына» радиошкол. 8.40 — Увертарымаш. 10.00—Вольык ончышо-влакын радиотелевизионный школышт. 18.00 — Увер. 18.10 — Ечыгорнышто. 18.30 — Увер.

31 январь, ВӰРГЕЧЕ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — Столицысе увер. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — Музыка. 7.50 — Н. Репин. «Лу минут — сылнымут». 8.25— З. Мамутина мура. Концерт. 18.00 — Увер. 18.10 — Серыш-влак каласкалат. 18.30 — Увер. 19.45— «Ритм». Промышленность, строительство да транспорт пашаеҥ-влаклан программа. 20.25 — В. Данилов. Концертино. 20.35 — Реклама, увертарымаш. 21.00 — Музыкальный вашлиймаш.

1 февраль, ИЗАРНЯ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — В. Кульшетовын мурыжо-влак. 8.25 — Литературный передача. 18.00— Увер. 18.10 — И. С. Палантай лӱмеш музыкальный училищысе калык инструмент оркестрын концертше. 18.30 — Увер. 19.45 — «Шонанпыл эре волгыдо лийже». Композитор А. Яшмолкин дене вашлиймаш. 20.25 — А. Букетов. Почеламут-влак. 20.35 — Реклама, увертарымаш.

2 февраль, КУГАРНЯ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — Ваш ончалын. РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 113-шо №-ан Ленинский национально-территориальный избирательный округ. 7.30 — Ваш ончалын. РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 113-шо №-ан Ленинский национально-территориальный избирательный округ. 8.25 — Лирический муро концерт. 18.00 — Увер. 18.10 — Кастенысе радиоканал.

3 февраль, ШУМАТКЕЧЕ

6.30 — Программа, игече. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер панорама: шуматкече гыч шуматкече марте. 10.00 — Арендный подряд школ. 15.15 — «Мнение» программа. 15.45 — «Марла ойлаш тунемына» радиошкол. 17.15 — Рвезылык. Самырык-влаклан передача. 17.55 — Увертарымаш.

4 февраль, РУШАРНЯ

7.30 — Программа, увер. 7.32 — Кӧлан кече шыргыжеш? «Пачемыш» сатирический журналын февраль 4 номержылан обзор. 7.55 — Увертарымаш. 17.15 — Поро кас. 17.55 — Йодмыда почеш музыкальный программа. 18.35 — Увертарымаш.

Роман гыч ужаш

ИКЫМШЕ ГЛАВА

1.

ШКЕТ пушенгым волгенчат пера. Лийын мо Наташа тыгай шкет пушенгге олмыштo, лупшалтын мо озыркан пўртўсын йўштешыже-шокшешыже, йўрешыже-лумешыже... — самырык ўдырамаш пытартыш жапыште шарналташ ок йöрате. Мо-гынат школыш коштaш йöршö ўдыржö кушкын шуын, кузе-гынат да налме ик пöлеман пачерже уло. Изи пöртеш кугу чылдарым огыт саке, ойлат гынат. Наташалан — пöлемыштыже мо уло — тўргоч ситышыла чучеш. Да эн тўнгжö — тудо содыки шкет огыл. Ленукшо путырак тыматле, лыжга ўдыр кушкеш. Теве кызытат кевытыш шкак лектын ошкыльо. Изи икшывын тыгай кумылзак койышыжо авалан нимо деч коч шерге. Сўрт кöргыштат иктаж-могай сомыллан пижме годым Ленук нигунам ончеч ок шинче, кертеш ма, мошта ма — кунжо семын эртак полшаш пижеш.

Кевытышкат нуно пырля коштыт. Пачерыште шкет кодмыж годым Наташалан пешак йокрокын чучеш, ушым кўчык ўмырыштö мом да кузе илен эртарыме шенгаш тўналеш. Да ала-молан сай шарнымашыже огыл, а кочо кöсанже чоным иша. Тыгай годым тудо шкенжым сенген ок керт, ваннийысе эн кўшыл полкеш шылтен пыштыме сигарет пачкым парнявуя шогалын налеш. Ваннийыште ок шупш, кухньыш кая.

...Теве кызытат, балкон омсам почын, пўкеныш шинче. Но сигаретым пижыктен веле ыле, омсаште «чор-р» йонгалте. Наташа чурк лие, кенета пурт кожганалтыш, чылтыме кужу кўчан кок парня коклаш ишыктыме «Опалже» кўварвак камвозо, линолеумыш икмыняр сескемым шыжыктыш. Содор лап лие, сигаретым руалтен, умывальник дек лупшалте, кравым почын тулым йöртыш. Ўстембалнак кийыше газет гыч лаштыкым кушкеде, сигаретым пўтырал-туржо да шўк ведраш кудалтыш. Туштак почангше вўдыжгö мушкыш дене тамак камвочмо верым ўштыльö. «Кайыш велыс, мо пеш писын?» — ўдыржö нерген шоналтен, кухня гыч лекте, омсам почаш каяш.

Почмо омсам перкален огыт пуро. Такше Наташа кечывалым ок тўкылö, но южгунам теве тыге шкет кодмыж годым шикшым пуалаш кумылжо лектеш. Ўдыржö ончылно уке. Кышам кодаш огыл маныт, балконым виш колта, тамак пундашымат шылтен моштa. Шупшешыжат эре огыл. Арня-коктым ты аяр деч посна ила, но коклан адакат шоналта чумыр эртыше илышыжым да тунар чот каньысыр лиеш — «чон йўлымеш, тамак йўлыжö» манешат, коважын мут дене каласаш гын, «пий кочдымо настам» умшашке налеш. Пытартыш жапыште кечеш коныт-кумытшым шупшешак.

Тўжвач пурымо омса тўра пырдыжеш сакалтыме воштончыш йымалысе шöрлык гыч освежительым налын, умшашкыже пыжик-пыжик шыжыкат. Наташа чынгыым корангдыш, кылым шкеж... [illegible]

— Ленук ўдыремже уке мо?

— Киндылан кайыш, казыр толын шуэш. Пачерыштем ваштaлтыш уке — ит öр. Но мо улыжо ситен шога. Шич диваныш, каналте. Нойышыч?..

— Нойымыжо-можо... Польынак коштман огыл вет...— ава туган шинчажым ўштеш. — Кыраш кўлеш тыйым да... енгже уке шол...

— Кыре, авай, кыре. Изием годым кырыметым омак шарне, — воштылеш Наташа.

— Кок ий лиеш вет, миен от тошкал, пуйто ачатат уке, аватат уке. Миклаймыт лучо отпускышт ела погынен миeт... Ик Чуйсикыште пырля иледа, ик ганат пырля миен одал. Пырля вет пашат куштылгын кая, кужу корнат кўчыкемеш, ала-мо тугай лийынат... Кузе туге шочмо кудо деч йўкшаш лиеш?

ман огыл. Изинек полышкален кушкын. Южгунам коваж дене ўчашен тавалат ыле: кўварым мушкаш, вўдым кондаш. Удетлен налыт, вара коктын пырля пижыт. А кўварым мушмо годым изаже-влак келын пурат гын, ночко мушкыш денат логалтен.

Менгыза трельяж ваштареш шогале. Кунам тудо мöнгышкыжö воштончыш ончылно шогылтын? Да жап уло мо тушто? Адакше нигот эртымым да куптыр-влакым ончен-шотлен шогет мо? Шонгемалын тудо. Чалжат шовыч йымач коеш, куптыржо ынде сангам веле огыл, чурийымат солалтен. Сангаштыже, эн покшелне, тулын менг — шочмо пале уло. Пурса гайрак. Садланак тыгай лўмым пуэныт.

— Авай! — кухньышто атышöр мурыктымо лугыч шокта Наташа. — Ковай куза ял илышым радамлен пуыш, ўдыржö кўчыкын тысым, Чуйсикысым, палдарыш. Ленук школ нерген ойлыш. Но тудо южо йочала чытамсырланен ок кутыро, огешат шўрангышт, кутыкг шомакым ок кўрышт. Йодыт гын — вашешта.

Наташа холодильник гыч ик йошкаргым лукто, аважлан темыш

— Шкежe вара? — Менгыза чаркам кидыш кучыш. — Ой, йўштыс, тыгайым йўын, товатат, вара паренгым лум йымач кўнчаш логалеш. Шкаветше темалте тоже...

— Школыш каем казырдык... Ырыктем туалгын, — Наташа, содор кожганен, газым чўктыш, тул ўмбак, калай коркаш опталын, аракам ырыкташ шындыш. — Тый айда варат темен йў! Миклаймыт дек таче она кай дыр?

— Ой, ораде, кузе она кай? Арня илаш толынам мо? кутыралтен колта, коват дене кечыгут ойласен кертыт... А тольо ўмаште — арня дене пöртшö гыч ыш лек. Миет — йўшö кия. Ала-кушто аракам муэш, ала-кö ужала... Ял гыч лекмашыжат уке, муэш. Икте денат ок кутыро. Пелештет гынат, мутшылан пеллитрым йодшыла пыкше пелешта... Тений ушым налмыла лие. Пакчамат шындыш. Орадешыже гына, ял гыч лектын, пöртым чонгаш пиже. Ачатат пеш тореш ыле, но ўскырт тугай лийын. «Кооперачивым почам, — манеш ыле, — кулак лиям!» Колым гына лиеш пуйто ер вўдеш. Теве лие ынде шкеже кол, логале атмаш. Ачат ойла, пуйто тудо титакан огыл, пуйто ончычсыжат йонгылыш лийын. Ом пале ынде нимат. Ачат дене такше кенгежымже кутырат ыле... Адак ачат ойла мо?.. Ой, илышыжат! Районышто шинча кызыт, кайышыла пурен лекташ кўлеш. Ала миет, ала ойласен огыт ик гана?

— Мом?

— Ушнаш ом мал. Ала чонжым почеш, мо неле улыжым каласа ыле... Жалке вет путырак...

— Мылам тудо ик гана каласен.

— Шокшо пар дене каласен...! Сырымыж годым...

— А Ленькаже молан вара вик увертарен?

— Ленька увертарен мо? Ленька увертарашат шонен огыл, маныт. Тудо шкеже кырен коден да, клубыш каен, тушеч звонитлен: «Тыге, тыге, мый тыгай енгым кыренам...» Ораде огыл, ман!..

— Тудлан тыште пöртылман огыл ыле. Иленыс алакушто кум ий, лийже ыле туштак кулак.

— «Лийже» шол... Иот кундемеш теве тендан гайшамыч веле иланен кертыт тудо. А Эвлес шке ял деч шöрлен кертын огыл...

— Тугеже молан иленжат кертын огыл?

— Палем гын, кутыренат ом шинче ыле... Э-э, кузерак тыште тендан аракат чот дене? Ачатат тудын пелен ораде лиеш ала-мо — Эвлес пöртылмеш пöртвуйжым леведаш кўлеш, манеш. Вўмам чумырынеже. Ом пале, мом шонен пыштен, но аракаже кўлеш лиеш тыглаят — шинчам ок шўтö, шинча. Теве кок трактор пужо кондышаш уло... Тарванена мо Миклай ден шешке дек? Ынде паша гыч толыныт дыр...

2.

КУМ кече годым Гриша шке манмыжла, «разгрузочный отпуск» гыч пöртылмекше, серышым кырыш. Чынжымак сынан лыд... [illegible] че, но шонымашыже ручка деч писын куржаш тўналят. Ўстембак машинкым пуртен шындыш. Тудо нигунам ик экземплярым гына ок печатле да тиде ганат копировкым лукто, но пырт шоналтен, ик пачаш веле печатлаш лие: серышыс. Мом тудо возыш, мо лекте — кумшо каслан шкат ангыргыш, ончыч каласымым угыч серымыжла, тўнг шомакше мондалт кодмыла чучо, а мучаш алят ок кой. Такше ала мучаш, ала тўгалтыш лийшаш эн шенг-...

АВТОР ДЕЧ

АЙДЕМЕ кеч-кунамат шке шочмыжым шналаным ужнеже. Ош тўняшке толшо ужар аза ТУВЫРАН—шналан лияш—шочеш. Тиде вараже, илыш тургымыш кумдан ушнымек, тўрлö енг тўрлö корно дене кая. Тыгай годым иктышт саде корным шке семын ойырат, весышт—енгын полшымо дене, кумшышт... Застой манме жапыште гын эшеат вес семын лийын: тунам чын верч шогышо ЧЫН айдеме-влакат шагалын огыл илышнан тор куктежышкыже верештыныт. Тыгодым икте шкенжын ШОЧМО ТУВЫРЖЫМ арун да яндарын «чиен» коштын, весе шкежак «кудаш» шуэн, кумшо деч... «кудаш налыныт»... Могайрак вургем-чием дене нуно тачысе илышыш—перестройка саманыш толыныт, уш-акылышт тиде пагытым кузе вашлийын, тошто коса ваштареш кучедалаш кö да могай вийым муын?..

Теве ниие йодышлан вашмутым мыйын ромaныштем тўнг герой самырык журналист-писатель Григорий Чекулаев, ўмыржö мучко школышто шочмо йылме ден литературым туныктышо, но самэн тулеш когаргымек, кўтўчö лийше Петров, тудын ватыже Менгыза, шонго авашт Шымавий кычалыт... Тыгодым эртыше пагытын аяр косажым у шинча дене ончат. Петровын ўдыржö, Наташа, самырык вуй денак илышыште когарген ситарыше, но чоп яндарлыкым арален кодышо енг, застой жапыште чынным кычалаш шонышо, но нимо укелан тюрьмаш верештше Эвлес...—тылапат роман мучко тўрлö койыш-поктышан, но икте—ЧЫН—верч шогышо айдеме семын койыт. Икманаш, шке возымаштем мый тидым ончыкташ тыршенам. А кузе лектынже? Мутат уке, лудшылан аклаш. Сандене «Марий коммуным» лудшо-влаклан роман гыч икмыняр ужашым уло кумылын темлем да иктым рашемден кодынем.

Романын кызыт темлыме ужашыштыжак але марте нигушто вашлиялтдыме, умылыдымо шомак уло. БАТАММЧУД да ЧУЙСИК. Мом нуно ончыктат? Молан кўлын мылам тыгай неологизмым шонен лукташ?

Каласаш кўлеш, романыште ик тўнг темылан эше национальный йодыш нерген шонкалымаш шотлалтеш. А, мутлан, мо кызыт марийым тургыжландара, тудак чуваш, татар але удмурт-влакын чоньыштышт шолеш, а чумыр ончымаште застой пагытшат, тулеч варасе илышыжат эльштына ятыр шотышто ик йыжынг дене эртен да эрта. Тидым шотыш налын, мый Марий кундемна йырысе пошкудо республика-влакымат ужам. Да тугакшат татар, башкир, удмурт, чуваш, мордва, писатель, журналист-влак дене ик гана веле огыл вашлияш пернен, пошкудо кундемыште лиялтын. Тышечынак неологизм-влак иктешлалтыт: Ба-башкир, Та-татар, М-марий, М—мордва, Ч—чуваш, УД—удмурт. Ола лўмжö гын кажне столицын первый буквалаж гыч лектын: Ч—Чебоксар, У—Уфа, И—Йошкар-Ола, С—Саранск, И—Ижевск, К—Казань.

— Ой, авай, нигунамат мый йўкшен омыл да йўкшен ом керт, — Наташанат кумылжо тодылалте.

— Кузе илет вара кеч? ...

зерак, шогылтеш?

— Э-э, коват эше мемнам, ачат ден когыньнам, эртарен ила. — Менгыза омсадўрыш...

Кызытше кузе колтыш ман... Айда, погыно тугеже школыжкет, вараш ит код адак.

Но Наташа школыш... [illegible]

СЕТКА ЎМБАЛНЕ ОШ МЕЧЕ

ОРШАНКА педагогический училищын коридорыштыжо изиш öрмалгашат логале. Молгунам мўкш ешым шарныктарыше кў полатьыште ты гана шып-тымык ыле. Коридор дене кок-кум ўдырамашын эртен ошкылмыштым да ала-кушто кöргыштö, зданий вес лукышто, жапын-жапын теннис шарикын тöрштылмыжым шотыш налаш огыл гын, тыште пуйто илыш шогалын. Варажым пален нална: ончыкылык туныктышо ден воспитатель-влак теле каникулышто улыт, а туныктышо ден служащий-влаклан шке вуя пашам ыштaшышт кече пуалтын улмаш.

Туге гынат Виталий Георгиевич Опалевым, физкультура дене туныктышым, шке кабинетыштыже вашлийна. А кабинет воктене, кумдарак площадкыште, кужу капан кок рвезе пинг-понг дене (ўстембал теннис дене) модыныт. Ме лачак нунын теннис шарым кырыме йўкыштым колынна.

Виталий Георгиевич шочмыжо Горьковский область гыч. Туштак кыдалаш школым тунем пытарен. Варажым Кировский педагогический институтышто шке шинчымашыжым нöлтен, усталыкшым шуарен, физический воспитаний дене туныктышо лийын.

— Акам огыл гын, мый, очыни, тендан кундемышкыже омат логал ыле,— В. Г. Опалевын шке илыш корныж нерген икана каласкалтымыжым шарналтышым мый.— Тидлан ынде шуко жап эртен. Тунам эше педучилищыжым чонгеныт веле. Акем мыйым тиде училищыш пашам ыштaш толаш ўжын. Оршанка поселкыжо могайрак, педучилищын ончыкылыкшо мом сöра — пален налаш шонен пыштышым. Толмемлан ойлымынярат ом ойгыжö.

Самырык туныктышым тыштат Кировский областьысе Макарьево кыдалаш школышто тўгалмыж гаяк паша вучен. Тыштат тудлан чылажымат, манмыла, нимо уке гыч тўгалаш кўлын. Нимат лийын огыл: ни спортивный инвентарь, ни спортивный вургем.

Училищын зданийжымат эше ыштен шукташ кўлын. Тидыже, конешне, кумылым волтыде кертын огыл. Но вес могырым налаш гын, шўмлан вургыжкашат амал лийын: ончылно огай паша вучен, вет нуно школлан самырык специалист-влакым ямдылаш тўгалыт.

Тўгалтыш жапыште у училищын самырык коллективышылан паша шўй дангыт ситен. Урок деч вара нуныльш тўрлö озанлык пашам шукташ пернен: педучилищын зданийжым ыштыме верыште чылажымат планироватлаш—кушан спортивный городокым, кушан училище пеленсе пакчам, озанлык оралте-влакым верангдылашым рашемдаш, кундемым ужарташ да шуко моло пашамат шукташ кўлын. Сомыл, конешне, тылеч варат эре лектын шоген. Тидыже чыла туныктышылан келшен огыл. Училищым коден кайыше-влак шагалын огыл лийыныт. А Опалев мо толын, мо училище почылтын, эре тыште пашам ышта. Валентин Ильич Половников да физкультура дене туныктышо моло преподаватель-влак дене пырля самырык тукымын мастарлыкшым кушташ полша.

Тиде гана коридорысо площадкыште теннис дене модшо рвезе-влак Печенкин да Москвин деке лектат, ракеткым кузе сайынрак кучаш, кузе шарикым писынрак перен колташ йöным улмо нерген умылтараш тўгале.

А. АВИПОВ.

Снимкыште: Виталий Георгиевич Опалев (покшелне) рвезе-влаклан умылтара.

И. Речкинын фотожо.

КАНЫШ КЕЧЫН

ЙОШКАР-ОЛАШТЕ ТЫГАЙ МЕРОПРИЯТИЙ-ВЛАК ЭРТАРАЛТЫТ

В. И. Ленин лўмеш культура дворец. 27 январь. 14 шагат да 15 шагатат 30 минут — эмлыме массаж студийыште занятий. 19 шагат — кумло ийым эрталтыше-влаклан каныме кас. 28 январь. 9 шагат — «Филателист» клубышто занятий. 10 шагатат 30 минут — «Колокольчик» студий. 12 шагат — филофонист-влак клуб. 19 шагат — нылле ийым эрталтыше-влаклан каныме кас.

Сенгымашын XXX идалык-...

„Марийская правда" газет воза

Газет 114-ше №-ан Заволжской национально-территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влакын илыш корнышт да программышт дене палдара.

Журналист Л. Музафарова дефицитыш савырныше йолчиемым Йошкар-Олаште ужалыме годым трагический случай лийме нерген каласкала.

Вологодский областьысе «Красный Север» газет гыч «Кўртньö дене пентыдемдыме» статьям налын печатлыме. Тушто кўшö качестван металлым вес ... ужалымаште «...строй» объединенийын права деч посна участвоватлымыж нерген ойлалтеш.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30 — 120 минут. 8.35 — Мультфильм. 9.05 — Садовскиймытын ди-...

ТЕАТР

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ музыкальный театр
«Иоланта»—13.
«Бабий бунт»—19.

гыч лекте, омсам почаш кайыш.

Почмо омсам перкален огыт пуро. Такше Наташа кечывалым ок тӱкылӧ, но южгунам теве тыге шкет кодмыж годым шикшым пуалаш кумылжо лектеш. Ӱдыржӧ ончылно уке. Кышам кодаш огыл манын, балконым виш колта, тамак пундашымат шылтен мошта. Шупшешыжат эре огыл. Арня-кокытым ты аяр деч посна ила, но коклан алакат шоналта чумыр эртыше илышыжым да тунар чот каньысыр лиеш — «чоп йӱлымеш, тамак йӱлыжо» манеш ат, коважын мут дене каласаш гын, «пий кочдымо настам» умшашке налеш. Пытаргыш жапыште кечеш кокыт-кумытшым шупшешак.

Тӱжвач пурымо омса тура пырдыжеш сакалтыме воштончыш йымалнысе шӧрлык гыч освежительым налын, умшашкыже пыжик-пыжик ыштышат, Наташа чынгырым корангдыш, кылым шкеж дек шупшыльо да кӱчык-кӱчык татлан кӱэмалтмыла лие. Тунамак чурийже гыч йокрок, шӱлык сын ӱштылалте, пуйто пыл шенгечын койын-койдымын ончалалше шыже кече балкон гыч почешыже поктен пуренат, йоддеак шупшал колтыш. Наташа кидшымат чоҥештен ямдылалтше йӱксыла шаралтен колтыш.

— Авай!

Омса ваштареш подъездыште ялысе батаммчуд тувырым чийыше, лапкатарак капан илалше ӱдырамаш шогылтеш. Тувыр урвалтыже тӱрлеман. Кӱшкыжӧ тоштырак канде болонь курткым чиен. Вуйыштыжо — нарынче шовыч. Ӱдырамашын кок велныже кӱ кӱварыште кок кугу сумка шинча.

— Авай! — Наташа аважым ӧндал колтыш, чурийже гычак шупшалнеже ыле, но тамакым пижыктымыжым шарналтен, тӱрвыжым шовыч вошт аван вуйышкыжо гына тӱкалтыш.

— Сай улат вара? — аваже, тудын ӧндалтыш деч утлымек, шовыч мучашыж дене шинчажым ӱштылале.

— Салам, авай, салам! Эрте! Шого, шке налам, — нумалтышым кок кидыш кучыш.

— Ала улат, ала укелат, шонышым, пӧрвыяк Миклай декат кайынем ыле да, чонем тыште шупшо, — ава пӧртыш пурыш.

— Таче мый йодын кайышым, ондакрак. Ленукын школышто ача-ава погынымаш... Кудаш, кудаш! — аваж ӱмбач курткым кудашын, ишкыш сакыш Наташа. — Толшашетым шижынам дыр, садлан пел кече оттулым нальым. Ой, авай! Кузе толынжо моштенат?! Айда пӧлемыш.

ВЫРЖЫМ аруи да яндарын «чиен» кошты, весе шкежак «кудаш» шуэн, «кудаш налынет»... Мокумшо деч... «кудаш налынет»... Мокумшо деч... тачысе гайрак вургем-чием дене нуно перестройка саманыш толын илышыш — перестройка саманыш толыныт, уш-акылышт тиде пагытым кузе вашлийын, тошто коса ваштареш кучедалаш кӧ да могай вийым муын?..

Теве ине йодышлан вашмутым мыйын романыштем тӱҥ герой самырык журналист-писатель Григорий Чекулаев, ӱмыржӧ мучко школышто шочмо йылме ден литературым туныктышо, но самэн тулеш когаргымек, кӱтӱчо лийше Петроп, тудын ватыже Меҥыза, шонто авашт Шымавий кычалыт... Тыгодым эртыше пагытын аяр косажым у шинча дене ончат. Петропын ӱдыржӧ, Наташа, самырык вуй денак илышыште когарген ситарыше, но чоп яндарлыкым араген кодышо еҥ, застой жапыште чылым кычалаш шонышо, но нимо укелан

темылан эше национальный йодыш нерген шонкалымаш шотлалтеш. А, мутлан, мо кызыт марийым тургыжландара, тудак чуваш, татар але удмурт-влакын чонышт шолеш, а чумыр ончымашыте застой пагытшат, тулеч варасе илышыжат элыштына ятыр шотышто ик йыжын дене эртен да эрта. Тидым шотыш налын, мый Марий кундемна йырысе пошкудо республика-влакымат ужам. Да тугакшат татар, башкир, удмурт, чуваш, мордва, писатель, журналист-влак дене ик гана веле огыл вашлияш перген, пошкудо кундемыште лиялтын. Тыпечынак неологизм-влак иктешлалтыт: Ба-башкир, Та-татар, М-марий, М—мордва, Ч—чуваш, УД—удмурт. Ола лӱмжӧ гын кажне столицын первый буквалаж гыч лектын: Ч—Чебоксар, У—Уфа, И—Йошкар-Ола, С—Саранск, И—Ижевск, К—Казань.

ок шуто, шинча. Теве кок трактор пужо кондышаш уло... Тарванена мо Миклай деч шешке дек? Ынде паша гыч толыныт дыр...

2.

КУМ кече годым Гриша, шке манмыжла, «разгрузочный отпуск» гыч пӧртылмекше, серышым кырыш. Чын, ончыч кид дене возаш шинче. Но шонымашыже ручка деч писын куржаш тӱҥалят, ӱстембак машинкым пуртен шындыш. Тудо нигунам ик экземплярым гына ок печатле да тиде гана копировкым лукто, но пырт шоналтен, икпачаш веле печатлаш лие: серыш. Мом тудо возыш, мо лекте — кумшо каслан шкат аҥыргыш, ончыч каласымым угыч серымыжла, тӱҥ шомакше мондалт кодмыла чучо, а мучаш алят ок кой. Такше ала мучаш, ала тӱҥалтыш лийшаш эн шенгелне — черетан страницым пел предложенийеш кошартен, машинкыжым ӱстембач корангдыш. Лудаш ыш тӱҥал — редакцийыш толшо авторын серышыжлан вашмутак огыл. Да серыш лие мо тудын, налеш мо адресат ты возымым — мучаш йотке шуктымо огыл дык, колта манаш ӱшан ялт уке. Тыгайже Гришан ик гана веле лийын мо?

Эрлашым эрак кынелят, ӱстембалне шала-вула пӧрдалше кагаз орам вачыгоч сакалтыме сумкашкыже шурале, тушкак корнӱзгарым пыштыш да пачер оза ватылан кок-кум кече командировкышто лиям, манят, вокзалыш кудале.

Кече шыже вельыш палынак пурен каен. Эр-кас юалге. Икмыняр кече йӱрат выжгыш, но тентече кава икмыняр яндарештe, а таче тӱвыт волгалт шуын. Кеҥеж дене от таҥастаре гынат, кече волгыдын, йолт онча, пуйто чын шыже толын вузалмешке эше мландым ырыктен-шыматен кодем, манеже. Автобус окна вошт гын тудо путыракат пелта. Янда йӱштӧ, яндам ырыктен ок сеҥе, а тудын вошт эсогыл шыратенат мошта. Гриша, Чуйсикым лекмешке, пешыже тӱжвак ыш кӱтӧ гын, олам икмыняр меҥгылан шенгелан кодымек, саҥгажым саде йӱштӧ-юалге яндашкак тӱкалтыш. Асфальт тӱрыштӧ икгай йытыра капкылан куэ-влак радамын шуйнат, вургемышт мотор-нарынче тӱсым налын. Посадке коклаште тӱрлӧ тыгыдлер гына куэ семын ок ковыралане. Я тӱвыт ужарге улыт, я эр-кас ӱжаран сынжымат кӱсылаш тӱҥалыныт.

— Ой, авай, нигунамат мый йӱкшен омыл да йӱкшен ом керт, — Наташанат кумылжо тодылалте.

— Кузе илет вара кеч? — ава тугак шинчам ӱштеш.

— Да ит шорт тый, авай, — Наташа тудын пелен диванышке шинче, ӧндале. — Илена ме сайын. А мияшыже... Возенам ыльыс тылат... Миена теве...

— Пеш миеда, — ава кугун шӱлалтыш. — Эн изи ӱдырем, эн пиалдыме лийыч вет... Эх! — ындыже йӱкын шортын колтыш.

— Ну, авай! Ну, авай! — Наташанат шинча вӱдыжгыш. — А мый шкемым нигунарат пиалдымылан ом шотло. Кузе манеш ковай: пиал пӱйым пудыртен пура.

— Ане, пура шол, пура, вучен кнет гын... Тудо тылат когыльо маньыч мо...

— Но мый садак пиалдыме омыл. Ме коктын улына. Кок еҥ пиалдыме ок лий, авай. Мыйын пиалем — Ленук. Вот тыге. Чечас мый кухньышто иктаж-мом пурлаш ямдылем, а тый каналте. Кидетым-шӱргетым шӱялтен кертат. Первый гана толшо отыл, айда ялысе гаяк лий. Ӱдыретын пачерже — тыйын пачерет.

Наташа кухньыш кайыш.

Аваже, Меҥыза, кудло ийыш тошкалше ӱдырамаш, диванышке кужун ыш шинче. Кынел шогале, пӧлем мучко шерген ончале. Эше ик гана шинчажым ӱштылят, лышланыш. Туге шол, лишыл айдеме чоным ала-могай пычырик амал денат корштарен сусырта, но тиде сусырым лишыл еҥ шкежак моткоч писын пасыттара.

Пӧлемыште, чынак, ни утыжо, ни шагалже — мо кӱлеш, уло. Шифоньер, сервант, изирак окнан телевизор, лукышто трельяж. Шифоньер шенгелне кровать. Арулык шижалтеш. Ты шотышто ӱдыржым туныкты-

зерак, шогылтеш?

— Э-э, коват эше мемнам, ачат ден когыньнам, эртарен ила. — Меҥыза омсадӱрыш эртыш, сумкажым черет дене кухньыш намийыш. — Саламым колтыш.

— Эсен лийже. Ачай кузе?

— Пеш ынеж колто ыле да... Пареҥгым лукташ, манеш, лум йымач тӱҥалат мо?

— Кӱнчашыже тӱҥалында мо?

— Колхозыным арнят луктыт. Ялыште тӱҥалше шагал. Ожно вӱд йӱкшымӧ деч ончыч иктат пареҥгым кӱнчен огыл. Кызыт толашат айда,— сумка гыч костенечым луктедаш пиже Меҥыза.

— Ой, мом тынар конденатше? Кияр-помидоржо кевытыште уке мо? Муныжым, муныжым молан оптенат? Пудырга гын...

— Ялысе дене олася кочкышым от таҥастаре...

Тыгутлаште, йӱк лукде, шыпак гына ошалге чурийвылышан ӱдыр толын пурыш. Туге чучо, пуйто тудо тӱжвачын огыл пурен, а тыштак, омса шенгелне, шыпак ончен шоген. Ятыр ужын огытыл гынат, коважым вик палыш.

— Ковай? — шоҥго ӱдырамаш воктек миен шогале. — Авай, ковай толын.

— Коват мо тиде? Мый йот кокай толын, шонышым, — ыштале Наташа, газыште салмам пудырата.

— Ой, ӱдырем-балакаем. — кова уныкажым вӱчкалта, сумкаж гыч шӧртнялге кугу олмам луктеш. — Могай кушкын шогалынат! Ой, могай кугу лийынат. Туге, туге, кушман. Ӱдырем-балакем, тендан коваште урғалтын огыл, кушман. Ой, могай патыр тудо! — йӧратен вӱчка.

Ленук, тау малден, кухня гыч лекте. Изиш гыч платье дене гына толын шогале.

Ӱстел коклаште тыглаяк мутланымаш ылыже. Меҥы-

Кызытше кузе колтыш ман... Айда, погыно тугеже школышкет, вараш ит код адак.

Но Наташа школышто кужун ыш кучалт, кузе кайыш, тугак писын пӧртыльӧ.

— Колтышт. Авай толын, маньым дык... А Ленук сайын тунемеш, тудын шотышто ик уда мут уке, — ыштале.

Ленукым модаш колтымек, Меҥыза ӱдыржӧ дек чак шинче.

— Эвлес вара тылат ик уверымат ыш пу? — йодо. Йӱкшӧ ала-кузе шекланенрак лекте, пуйто ты шомакым ала-кунамсек каласаш шонен илен да кызытат внеш гына луктын пелештыш.

— А могай мылам туддеч увер кӱлеш? — вачым турткыктыш Наташа. — Ик гана кандаш мутан серышым колтен ыле, ойленамыс.

— Ох, мор-мор! Адак нангайышт вет...

— Нангайышт? Куш? Мо. пӧртым чоҥа манын возенат ыльыс! — Наташа тыматлын кутыраш тырша гынат, чоныштыжо ала-можо каньысырын чучо, коеш.

— Куш... Кучен нангайышт. Арня лиеш теве, — чаманен кутыра Меҥыза. — Ленькам кырен...

— Ленькам? — ындыже Наташа аважым тӱслен ончале.— Кунам?

— Кастен кырен, эрден нангайышт... Арня ончыч, манамыс.

— Вот ораде-шамыч. Ленькаже кузе?

— Какар шинча дене кум кече кошто, маныт ыле. Мый ужын омыл. Адак вуйжо шӱтлен, маньыч... Такше таза. Ачатлан икече воштылын веле: «Сӱан марте паремеш». Шоҥго карта коштеш тожо. Шыч мошто жапыштыже тудлан лектын. Иледа ыле, воктенак лийыда ыле. Могай пӧръеҥ вет — шкет тыгай суртым куча. А Эвлес тушеч чот пужлен тольо. Ой, пужлен. Весела ыле ожно,

(Умбакыже лиеш).

КАНЫШ КЕЧЫН

ЙОШКАР-ОЛАШТЕ ТЫГАЙ МЕРОПРИЯТИЙ-ВЛАК ЭРТАРАЛТЫТ

В. И. Ленин лӱмеш культура дворец. 27 январь. 14 шагат да 15 шагатат 30 минут — эмлыме массаж студийыште занятий. 19 шагат — кумло ийым эрталтыше-влаклан каныме кас. 28 январь. 9 шагат — «Филателист» клубышто занятий. 10 шагатат 30 минут — «Колокольчик» студий. 12 шагат — филофонист-влак клуб. 19 шагат — нылле ийым эрталтыше-влаклан каныме кас.

Сеҥымашын XXX идалыкше лӱмеш культура дворец. 27 январь. 14 шагат — «Пӧртна ӱмбалне кече шыргыжше» благотворительный концерт - саламлымаш. 14 да 17 шагат — «Желание» клуб ӱжеш. 18 шагат — дискотека. 18 да 20 шагат — спортклуб. 28 январь. 10 шагат — «Теремок» игротекыште йоча театрализоватлыме программа. 10 шагатат 30 минут — самырык еш клубышто врачын беседыже. Тиде жапыштак — «Солнышко» йоча клубышто черетан занятий. 11 шагат — джазлан пӧлеклалтше музыкальный тематический кас. 12, 14 да 16 шагат — спортклуб. 18 шагат — марий кас. 18 шагат — дискотека.

М. И. Калинин лӱмеш культура да техника дворец. 27 январь. 12 шагат — «Орленок» киноклубышто пионер организацийысе символ да ритуал-влак нерген беседа. 18 шагат — дискокас. 18 шагат гыч 20 шагат марте врач-психотерапевт, сексопатолог Б. П. Ворончихин ӱшан телефон воктене дежуритла. Йодышым 3-29-83 номеран телефон дене пуэдаш лиеш. 28 январь. 10 шагат — «Зенит» фотоклуб. 17 шагат — каныме кас. 18 шагат — дискокас.

ВЛКСМ-ын XXX идалыкше лӱмеш культура да каныме парк. 27 январь. Пионер ден школьник-влаклан «Теле йӱштын утыр рвезештат» массовый гуляний. 10 шагатыште тӱҥалеш. 12 шагат — «Весела старт» модыш программа. 28 январь. «Теле паркыште тӱрлӧ оҥгайже» йомак кече. 11 шагатыште тӱҥалеш. Театрализоватлыме представлений, модыш мультфильм, шахмат турнир да молат — теве тудын программыже.

„Марийская правда" газет воза

Газет 114-ше №-ан Заводской национально-территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влакын илыш корнышт да программышт дене палдара.

Журналист Л. Музафарова дефицитын савырныше колчиемым Йошкар-Олаште ужалыме годым трагический случай лийме нерген каласкала.

Вологодский областьысе «Красный Север» газет гыч «Кӱртньӧ дене пеҥгыдемдыме» статьям налын печатлыме. Тушто кӱкшӧ качестван металлым вес элыш ужалымаште «Маргропромгорстрой» объединенийын права деч посна участвоватлымыж нерген ойлалтеш.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30 — 120 минут. 8.35 — Мультфильм. 9.05 — Садовскиймытын династийышт нерген. 10.15 — Талукын ужашыже. Январь. 11.15 — Латкуд ияш марте да тылеч кугурак-влаклан. 12.00 — «Автопортрет с чужими глазами». Док. фильм. 12.30 —Жап. 13.00—Грузий ССР-ысе калык куштымаш ансамблын концертше. 15.30— Австралийын национальный пайремже лӱмеш передача. 16.15 — Йочалан янлык нерген. 16.45— «Ош пӱчӧ». Якут йомак. 17.10 — Индийын национальный пайремже лӱмеш кинопрограмма. 18.10 — Поэзий. Л. Лавлинский. 18.25 — Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00 — Корнышто лӱдыкшӧ ынже лий. 19.30 — Кугыеҥлан мультфильм. 19.35 — «Руфь». Худ. телефильм. 21.00 — Жап. 21.30— Телеочерк. 21.45 — Тиде лийын, лийын... 22.05 — «Взгляд». 23.50 — Увер. 0.10 — «Валерий Леонтьев в Индии». Фильм-концерт.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15 — Киножурнал. 8.35, 9.35 — Музыка. 7 класс. 9.05 — Английский йылме. 1 ий. 10.05 — Английский йылме. 2 ий. 10.35. 11.35 — Мемнан йырысе тӱня. 1 класс. 10.55 — Научно-популярный фильм. 11.05 — Мӧнгысӧ академий. 11.55 — «Потерявший память из Коленьо». Худ. фильм. 13.35 — «Лебедев», «Одна». Док. фильм-влак. 14.15 — «Хлеб — имя существительное». Худ. телефильм. 4 серий. 17.00 — Мультфильм. 17.30 — Ленинградысе телестудийын программыже. 18.30 — Жап. 19.00 — Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — «Квадратура круга» 2 ужаш. 21.00 — Руш калык инструмент ансамблын концертше. 21.30 — Спорт чылалан. 21.45 — «Зима в раю». Худ. телефильм.

ТЕАТР

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ музыкальный театр
«Иоланта» — 13.
«Бабий бунт» — 19.

МАРГОСФИЛАРМОНИЙ
(В. И. Ленин лӱмеш культура дворецыште)
«Ритмы Юрмалы» хит-парадын участникше-влакын да «Букет» шоу-группын концертышт — 19.

КИНО

«РОССИЯ» кинотеатр
(Кугу зал)
«Месть и закон» (1 да 2 серий) — 9. 13.40. «Хон Гиль Дон» — 11.40, 16.10, 20.40. «Нечистая сила» (1 да 2 серий, кугыеҥ-влаклан гына)— 18.10.

«РОССИЯ» кинотеатр
(Изи зал)
«В крайнем случае, я тебе ничего не скажу» —10, 17.30, 21.20. «Ночные воришки» — 12.20, 15.40, 19.40. «Бесстрашный атаман» — 14.10 (йоча сеанс).

«ЭРВИЙ» кинотеатр
«Один момент» (1 да 2 серий) — 9, 15, 18.10. «Дежа вю» — 12, 20.50.

«ОКТЯБРЬ» кинотеатр
«Брак с выходными днями» — 9, 16.20, 18.10, 21.45. «Кинг-Конг жив» — 10.50, 14.30, 20. «Сумасшедшие на стадионе» — 12.40.

«РЕКОРД» кинотеатр
«Полет навигатора» — 9, 14.30, 16.30. Мультфильм киносборник — 10.50. «Любимый Раджа» (1 да 2 серий) — 12.10, 18.20, 21.

«МИР» кинотеатр
«Как три мушкетера» (1 да 2 серий)—10, 18. «Полет навигатора»—12.30, 14.20, 16, 20.30.

КИНОЛЕКТОРИЙ
«Разиня» (кугыеҥ-влаклан гына) — 17, 19.

Редактор В. А. МАТЮШЕВ.

Редакцийын адресше:
424000, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-шо идалыкше урем, 20
Талукышто 300 номер лектеш.
Тираж 17 412.
Газетын индексше 52710

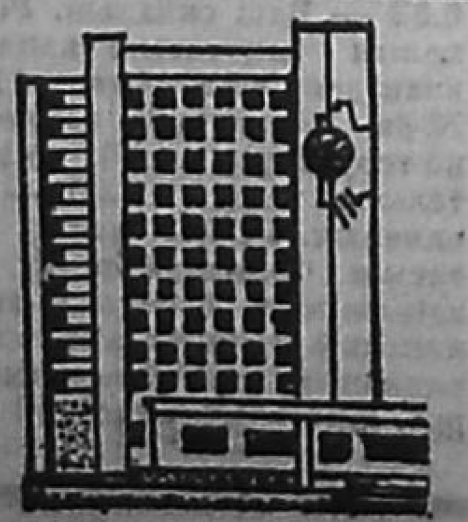

Телефон-влак:
Редактор — 5-08-40
Заместитель-влак — 5-25-36, 5-39-26
Приемный — 5-37-91
Ответственный секретарь — 5-35-73
Заместитель-влак — 5-39-36

ОТДЕЛ-ВЛАК:
Партийный илыш — 5-53-18
Идеологический — 5-54-34
Промышленность, строительство да транспорт — 5-54-89
Аграрный — 5-29-77
Совет паша да быт — 5-42-22
Культура, литература да искусство — 5-08-64

Информаций да письма — 5-39-19, 5-43-72
Кусарыше — 5-39-55.
Увертарымаш — 5-39-44

Газетын собкоржо-влак:
У Торъялыште — 9-15-19.
Моркышто — 9-16-86
Звениговышто — 9-22-83.
Оршанкыште — 2-17-38.

Марий АССР Госкомиздатын республиканский полиграфическо-редакционный объединенийже
424700, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Э—00235. Заказ 1003.